1818. No. 39

LEEU- WARDER COU- RANT.

VRYDAG den 15 MEI.

Bij deze COURANT, wordt een Byvoegfel GRATIS uitgegeven.

A F R I K A.

ALGIERS, *den 2 Maart.*

Den 4 der voorgaande maand, is het brigantijnfchip van 18 ftukken, hetwelk de Keizer van Marocco aan den Deij ten gefchenke gezonden heeft, alhier aangekomen. Den 13 daaraanvolgende, verfcheen in deze haven eene Tunifche korvet, aan welker boord zich een afgezant van den Beij bevond, welke onzen Deij een met goud ingelegd geweer, een paar dergelijke piftolen, eene met brillanten omzette fabel, een zadel, benevens mutfen, fchoenen, mantels en andere te Tunis vervaardigde kleederftukken voor zijn krijgsvolk, ten gefchenke bragt. Den 20 februarij, kwam een Siciliaanfch fregat in deze haven met 25,000 harde piasters voor den Deij, uitmakende de contributie, welke die Mogendheid jaarlijks aan Algiers betaalt.

R U S L A N D.

ABO (in Finland), *den 18 April.*

Op het verzoek van den finlandfchen fenaat aan den Keizer, om eenen gedenkpenning van het onlangs gevierde eeuwfeest te mogen doen flaan, heeft Z. K. M., bij eenen brief van den geheimraad, baron *Troil*, aan den gouverneur, graaf *Steinheil*, in dagteekening van den 6 maart, een antwoord medegedeeld, waarin men het volgende fchoon gezegde aantreft:

„ Z. K. M. heeft dankbaarlijk de nieuwe betuiging van liefde jegens hem en de regtmatige erkentenis zijner hooge bedoelingen, van zijne getrouwe Finlandfche onderdanen, welker tolk de fenaat geweest is, in aanmerking genomen; doch toen Z. K. M. met de verleende vrijheid tot de viering van het godsdienftig feest, aan de wenfchen van zijn Finlandsch volk voldeed, en daardoor een nieuw bewijs gaf van de befcherming, welke Z. M. beftendig aan de vrije godsdienftoefening van het land toeftaat, heeft Z. K. M. de belooning der uitoefening dier overheidspligten alleen in de harten zijner onderdanen en geenszins in gedenkftukken gezocht, welke flechts het nageflacht toekomt den regenten toe te flaan. Daar evenwel Z. K. M. bewilligt, dat het onlangs gevierde eeuwfeest door eenen gedenkpenning in gedachtenis blijve, heeft Z. K. M., met de gewone teedere gevoeligheid bij ontvangene eerbetuigingen, verklaard: dat de regterzijde van de medaille, in plaats van met het borstbeeld van Z. K. M. met een toepasfelijk opfchrift of zinfpreukige voorftelling zal prijken, en de ruggezijde met eene gepaste afbeelding, en dat de daartoe benoodigde kosten uit de Finlandfche ftaatsmiddelen zullen worden goedgemaakt.

Z W E D E N.

STOCKHOLM, *den 24 April.*

Onder de bevorderingen bij het leger, in onze *Post-tyding* gemeld, vindt men ook de benoeming van den voormaligen overften in Perfifche en in Franfchen dienst, *von Heidenftam*, tot ritmeester bij de generaals-ftaf.

Na eenen over het algemeen fneeuwrijken en voor het overige zagten winter, als ook na eenen orcaan, zoo als men in meer dan 20 jaren niet beleefd, heeft men thans weder eene frisfche fledebaan, het geen hier in het tegenwoordige jaargetij voor bijna zonder voorbeeld gehouden wordt. De fterfte is daarbij ongemeen groot, waar van men de oorzaak aan het ongeftadig weêr toefchrijft.

P R U I S S E N.

MUNSTER, *den 6 Mei.*

De dag van den 2 mei zal voor Munfter-Eiffel, een ftadje in Gulikerland, onvergetelijk blijven. Tegen 2 uren, des namiddags, trok in dien omtrek van drie onderfcheidene kanten een ftorm te zamen. In het begin viel er een fterke doch verkwikkende regen; doch tegen vier uren fteeg de ftorm tot den hoogften graad. Nu volgden zware regen en hagelbuijen, welke de hier door vlietende rivier, of zooge naamde Erftfluth, zoodanig deden zwellen, dat dezelve niet alleen de muren der ftad overfchreedde, maar ook met geweld door de drie ftads poorten inbruischte, de ftad onder water zette en alle gemeenfchap der inwoners met elkanderen afneed, zoo dat de eene buur niet meer bij den anderen konde komen, maar zich den vloed moest prijs geven. Deze verfchrikkelijke federt den 14de eeuw niet beleefde overftrooming duurde tot half zeven uren des avonds en veroorzaakte de gansfche inftorting van verfcheidene huizen, fchuren en ftallen, terwijl andere nog op het punt ftaan van in te ftorten. Alle huizen, flechts eenige uitgezonderd, zijn zwaar befchadigd. Het verlies van het verdronken vee is aanzienlijk, en eene buitengewone menigte huisraad, waren en levensmiddelen, is door den vloed aan de inwoners ontvoerd of bedorven geraakt, terwijl vele menfchen een prooi zijner woede, en de akkers, weilanden en tuinen in den omtrek geheel en al verwoest en onbruikbaar zijn geworden; in het kort het ftelt de vreeslijkfte verwoesting daar; men ziet in de ftad niet dan ruïnen, en buiten dezelve niet dan verwoeste akkers en velden; ook is de fchade onnoemlijk groot, bijzonder daardoor, dewijl aan verfcheidene burgers, welke op eenen zoo fchrikkelijke watervloed niet bedacht waren, door den ftroom verrascht, geen tijd tot vlugten overbleef.

Daar Munfter Eiffel in de volftrekfte onmogelijkheid is, om zich door eigene krachten weder op te rigten, zoo zal deze plaats ongetwijfeld zonder redding verloren zijn, zoo niet door den ftaat en de edelmoedigheid van menfchenvrienden de fpoedigfte hulp verleend wordt.

E N G E L A N D.

LONDEN, *den 5 Maart.*

De vergadering, welke, tegen gisteren, te Spafields belegd was, is, ten gevolge eener door den eigenaar van den grond geformeerde oppofitie, niet te Spafields, maar op eenen kleinen afftand van daar gehouden. Doctor *Watfon* prefideerde die vergadering, daar de heer *Hunt* afwezig was.

Hij plaatfte zich, met nog drie of vier andere perfonen, die, zoo zij zich uitdrukten, het comité uitmaakten, op eene foort van plat of hoogte buiten eene berberg, en fprak van daar tot het volk. Het getal zijner toehoorders werd op niet meer dan op 2000 begroot. *Preston* hield insgelijks eene redevoering, waarna zij vertrokken, en het volk uit een ging. Zoo dat deze vergadering, die eenige ongerustheid had verwekt, zeer vreedzaam geweest is en niet de minfte fenfatie in de hoofdftad veroorzaakt heeft.

Brieven van St. Thomas, van den 27 maart, melden, dat *Bolivar* naar Augustura teruggetrokken is, na dat Calabozo geflagen te zijn; dat hij den admiraal *Brion* heeft doen gevangen nemen en naar den zetel van het gouvernement heeft doen overbrengen, ten einde aldaar als fchuldig aan hoog verraad te regt te ftaan.

Te Plijmouth is thans een magazijn voor de zeemagt volbouwd, waar aan geen duim houts gebezigd is, maar waar in alles uit gehouwen fteen of ijzer beftaat.

Men meldt van St. Helena van den 28 februarij, dat er oneenigheid is gerezen tusfchen graaf *Montholon* en den generaal *Gourgeaud*, zoodanig dat de laatstgenoemde den eerften zoude hebben uitgedaagd. Men had uit dien hoofde den generaal *Gourgeaud* uit het huis van *Buonaparte* verwijderd en men fprak van hem naar Europa te zenden.

De volgende zinsnede is, federt twee dagen, in verfcheiden dagbladen verfchenen: „ De beruchte *Lavalette* heeft, naar men verneemt, zich langen tijd in Schotland opgehouden, en men voegt er bij, dat hij zich thans te Londen bevindt."

EXTRACT *uit eenen particulieren* BRIEF *van* SMYRNA, *den 24 Maart.*

De Oosterfche Grieken hebben zich van het Heilige Graf meester gemaakt, hetwelk onder de Catholijken van Palestina eene algemeene ontfteltenis heeft veroorzaakt. De vereenigde geestelijke Broederfchappen van het heilige Land hebben de abt van *Forbin-Janfon*, die toen te Jerufalem was, verzocht om van zijn aanftaand vertrek naar Frankrijk af te zien, en zich met hunne volmagt naar Conftantinopolen te begeven, ten einde zich over die fchending hunner regten te beklagen.

De abt van *Forbin-Janfon* aan de wenfchen der vaders van het heilige Land gehoor gevende, heeft gemeend daarin eene pligt te vervullen. Hij is dadelijk met een dier eerwaardige geestelijken naar Conftantinopolen vertrokken om aldaar ten behoeve der Catholijke Kerk het graf van Jezus Christus weder te vragen.

F R A N K R Y K.

PARYS, *den 6 Mei.*

De zitting van den 28 april werd geöpend door den advocaat van de wed. *Bancal*, welke heeft trachten te bewijzen, dat zij in haar huis wel ligtemisfen, maar geen moordenaars verwachtte; want dat het uitgemaakt is dat de moord in de ftal van *Misfonier* moest gefchieden; dat de deur van die ftal, door eene uitwerking van de Goddelijke Voorzienigheid, door den bedelaar *Lavigne* (die overleden is) toegerammeijd zijnde, de moordenaars, thans hun flagtoffer beet hebbende, zich gedwongen zagen hetzelve in het huis van *Bancal* te fleepen, alwaar zij en de aldaar zijnde vrouwen hen zeker niet verwachtteden; dat zij dus onmogelijk als vrijwillige en voorbedachte medepligtige kon veroordeeld worden aan eene voor haar geheel onvoorziene misdaad; tot welke zij verklaard niet medegewerkt te hebben, en het eindelijk blijkbaar is dat zij die niet heeft kunnen beletten. En hoe kon zij het flagtoffer redden uit de handen van haar man, en de troep Canibalen, door hem medegebragt?

Daarna moest de advocaat van *Bastide* optreden, maar deze heeft gezegd, dat *Bastide* zelve verlangde te fpreken, en deze heeft daarop zijne verdediging zelve voorgelezen: „ Niemand," dus begon hij, „ kan zoo goed als ik zelve de overtuiging mijner onfchuld hebben: het komt mij toe om die te uiten." In zijne verdediging heeft hij ftout durven zeggen: *Men befchuldigt my, maar waar zyn de bewyzen?* Hij heeft er, van *Bousquier*, *Bach* en vrouw *Bancal* fprekende, bijgevoegd: *De muren der gevangenis fpreken niet. Zy zullen eenmaal fpreken; zy zullen alle de ftreken vermelden, in het werk gefteld om die lage fchepfels daartoe te brengen, om van de leugen het fchandelyk bolwerk van hun leven te maken.*

De Prefident hem daarop ingevallen zijnde, en uitgenoodigd hebbende om de ftreken te doen kennen, waar van hij fprak, en te openbaren wat eenmaal de wanden der gevangenis zouden herhalen, gaf *Bastide* geenerlei antwoord, maar las voort, en aan mevr. *Manfon* komende, werd hij zoo beleedigend voor Juftitie, dat de Prefident hem andermaal invallen, en vragen moest, of zijne verdediging zijn werk was? waarop hij antwoordde, dat de hoofddenkbeelden zijn werk waren.

De Prefident zeide hem daarop, dat hij zijn misdrijf niet verzwaren, de verontwaardiging niet vergrooten moest; waarop hij zeide: „ Mijne verdediging ligt geheel in deze woorden, dat *Clarisfe Manfon* bekent *te Rodez gelogen te hebben.* Welke waarborg geeft zij, wanneer zij daarbij voegt: *te Albi zeg ik de waarheid.*"

Na *Bastide* is de advocaat van *Jausfion* gehoord.

In de zitting van den 29 heeft de advocaat van mevr. *Manfon* gepleit. Na geëindigd, en ten klaarften betoogd te hebben, dat zij aan den moord onfchuldig was, heeft zij zelve het woord nog opgevat, niet om zich te ontfchuldigen, maar om te fpreken over het geen zij geleden heeft, en uitleg te geven van hare dubbelzinnigheden:

„ Eene onvoorzigtigheid," dus drukte zij zich uit, „ bragt mij in de ftraat des Hebdomadiers; het toeval wierp mij in het huis van *Bancal*; het verfchriklijkfte ongeluk hield er mij, in weerwil van mij zelven. Te vergeefs zou ik uitdrukkingen zoeken om mijnen doodsangst uit te drukken, gedurende de vermoording van den heer *Fualdes*; zijne pogingen om aan zijne beulen te ontkomen, zijne gebeden om ze te vermurwen, zijne klagten, zijne ftenen, zijn doodsangst, zijne laatfte zucht . . . . . ik hoorde alles. Zijn bloed ftroomde in mijne nabijheid: ik verwachtte hetzelfde lot; maar de hemel, die over mij waakte, en die niet toelaat dat groote misdaden ongeftraft blijven, heeft mij willen bewaren om licht omtrent deze zaak te geven. Zoekende de moordenaars te ontvlugten, trok ik hunne aandacht tot mij; een hunner vertoonde zich aan

(*Het vervolg op de kant dezer bladzyde.*)

mijne blikken, zijne handen rookten nog van het bloed dat hij vergoten had, en hij fcheen er van overdekt . . . . . Zijn afgrijzelijk gelaat, deed mij van fchrik verftijven, ik zag niets meer dan een lijk en de dood . . . . Een wezen redde mij het leven. Zonder hem was ik de prooi van een Tijger geworden.

„ Kan de juftitie mij verwijtingen doen? Ben ik dan niet te verontfchuldigen in de oogen der wereld? En is mijn bevrijder fchuldig, is hij daarom minder mijn bevrijder? Daarenboven gebonden door eenen eed, dien ik onverbrekelijk waande, voor de vrees van het flagtoffer der wraak te worden, en door de fchande, welke mijne bekentenis over mij moest brengen, was dat niet genoeg om mijne ftilzwijgenheid te billijken?

„ De Hemel is mijn getuige, dat, na den zoon des vermoorden, niemand vuriger de ontdekking en ftraf der fchuldigen kon verlangen dan ik."

„ Altoos bedreigd, altoos door het voorbeeld van *Fualdes* verfchrikt, dat mij zoo wel bij dag als bij nacht, bij mijn waken en in den flaap voor oogen zweefde, verviel ik in die tegenftrijdigheden, welke mij den haat der weldenkenden berokkenden, mij op de bank der befchuldigden bragten, en mij geheel zouden hebben doen verloren gaan, indien ik dat ftelfel niet eindelijk verlaten had.

„ Ik ben van mijne noodlottige dwaling terug gekomen, heb de fchrikbeelden overwonnen, en hoezeer laat, de waarheid gefproken."

In die zelfde zitting zijn ook de advocaten van de befchuldigden *Colard*, *Bax*, *Misfonier* en *Anne Benoit* gehoord, en daarmede zijn de pleidooijen afgeloopen.

Den 30 april, Hemelvaartsdag, zou er geene zitting zijn, maar die van den 1 en 2 mei zullen doorgebragt worden met de antwoorden van de civiele partij, van het publiek minifterie en van de befchuldigden. Zondag geene zitting, maar maandag den 4 mei zal de Prefident zijne refumtie voordragen, waarna de gezworenen zich in de kamer van deliberatien begeven; dus men eerlang den geheelen uitflag van dit affchuwlijk rechtsgeding zal kunnen vernemen.

Men meldt ons van Albi, dat de heer *Romiguières* befloten had, om niet meer te pleiten federt de zitting, waarin mevrouw *Manfon* voor de eerfte keer *Bastide* genoemd heeft als den aanvoerder der moordenaren. Op dezen zelfden dag, heeft hij van dit zijn befluit aan den befchuldigde en deszelfs familie kennis gegeven, hij zeide hun, dat hij ten eenemale afzag van de belooning, welke op 6000 fr. bepaald was, als mede van eene fomme van 1500 fr., die men hem voor het eerfte proces nog fchuldig was gebleven. Eene zoodanige onbaatzuchtigheid bewijst, dat zeer gewigtige drangreden den heer *Romiguières* hebben doen befluiten, deze partij te kiezen.

De burggraaf *de Montmorenci* heeft, den 25 april, aan de kamer der pairs een rapport uitgebragt over de aan deze kamer ingezondene memorie van lord *Kinnaird*, waaruit blijkt, dat zeker door een der prevotale geregtshoven ter dood veroordeelde Franschman had aangeboden, eenen aanflag, tegen het leven van den hertog *van Wellington* gefmeed, eenige dagen vóór de volvoering, te beletten, en dat lord *Kinnaird*, uit eenen brief van den hertog *van Wellington* gezien hebbende, dat het Fransch gouvernement bereid was aan diengenen, welke het komplot zouden ontdekken, zekerheid te geven van niet te zullen worden ontrust, deze Franschman, *Marinet* genaamd, naar Parijs was vertrokken, alwaar hij werd gevat.

Wijlen de Prins van Wagram (*Berthier*) bewoonde, in 1805, met zijne bureaux, als majoor-generaal van de groote armee, een huis te Boulogne. Eensklaps ontving hij bevel om naar de veldtogten van Ulm en Austerlitz te vertrekken, en vertrok ook dadelijk zonder zijne fchulden te regelen; zijn huiswaard droeg zorg, om door de municipaliteit te doen bevestigen, dat hij zorgvuldiglijk het huis, gedurende drie en dertig maanden, ter befchikking van den maarfchalk had gehouden, en reclameerde in het afgeloopen jaar uit de nalatenfchap van dien maarfchalk eene aanzienlijke fom. Het koninglijk geregtshof, na de wederzijdsche met levendigheid gevoerde pleidooijen gehoord te hebben, overwegende, dat elk officier, meer dan drie dagen bij den inwoner huisvestende, aan deze een fchadeloosftelling voor zijne huisvesting verfchuldigd is, en dat de maarfchalk *Berthier*, gedurende drie en dertig maanden, zijn voornemen om te Boulogne niet terug te komen, niet heeft te kennen gegeven, heeft zijne erfgenamen veroordeeld tot de betaling eener fom van elf duizend franken aan den eigenaar van het huis.

Eergisteren heeft de groote, zoogezegde vaderlandslievende maaltijd, plaats gehad, door een groot aantal Parijsche kiezers gegeven. Op denzelven zijn tegenwoordig

(*Het vervolg op bladzyde twee.*)

geweest vele hoofden van huizen van commercie; vele pairs en zeer veleleden van de kamer der Gedeputeerden. Deze maal tijd moest reeds een geruimen tijd geleden gegeven zijn; e worden, maar men heeft denzelven alstoen uitgesteld, om het ministerie geene aanleiding tot misnoegen te geven. Daar de financiële wetten zijn aangenomen, de zitting buiten dien ten einde loopen en de Gedeputeerden naar huis beginnen te keeren, hebben de inschrijvers tot dezen maaltijd de gelegenheid geschikt geoordeeld om aan die genen der Gedeputeerden, welke blijken hebben gegeven van hunne gevoelens te zijn toegedaan, hunne hulde te bewijzen. Op dit gastmaal, hetwelk zeer prachtig was, heeft men van geene staatkunde gesproken. De heeren *Manuel* en *Benjamin Constant*, welke bijna als Gedeputeerden gekozen waren geworden, zijn er mede tegenwoordig geweest. De generaal *La Vayette*, meldt men was alleen afwezig, om dat hij zich buiten de stad bevond. Hetgeen echter veel opziens baarde, was dat de rijke bankier *Lafitte* afwezig was. Sommige beschouwen dit als een blijk dat hij de partij der liberale independenten vaarwel zegt; andere willen zulks niet toegeven. Voor den overledenen Gedeputeerden *Goupy* moet Parijs eenen anderen kiezen en indien het geen men van *Lafitte* zegt waar is, heeft *Manuel* weinig kans om voor de tweede reize zoo veel stemmen te bekomen.

NEDERLANDEN.

GENT, *den 4 Mei.*

Vóór eenige dagen, maakte men de aanmerking dat het *onderlinge onderwys*, hetwelk in Frankrijk even als in Engeland zoo veel opgang heeft gemaakt, nog niet in de Zuidelijke provincien van ons Rijk was ingevoerd. Wij vernemen, dat de regering van Doornik eene school, volgens de wijze van *Lancaster*, heeft opgerigt. Wij hebben de hoop, deze leerwijze weldra in onze stad te zien stand grijpen, alwaar men de gewoonte niet heeft van zich te laten vooruit streven, wanneer het op inrigtingen van een algemeen nut aankomt.

's GRAVENHAGE, *den 7 Mei.*

Zijne Koninglijke Hoogheid de Prins van Orange eenigen tijd ongasselijk geweest zijnde, hebben wij het genoegen te kunnen melden, dat Hoogstgemelde Vorst thans weder om herfteld is en eene volmaakte gezondheid geniet.

Naar men verneemt, zullen HH Kon. en Keiz. HH. de Prins en Prinses van Oranje, in de aanstaande week van hier zich naar Soetsdijk begeven.

WORKUM, *den 11 Mei.*

Ds. H. DOORENBOS te Peperga en Blesdijke, voor de alhier op hem uitgebragte beroeping bedankt hebbende, is op heden door den Kerkenraad weder geformeerd het volgende twaalftal van Predikanten:

DD. *H. Goudschaal*, te Hemelum; *Ph. J. Zwart Olinjus*, te Wommels; *W. Winsemius*, te Tjerkwert; *P. van Borsum Waalkes*, te Goingarijp; *G. W. Jelgersma*, te Kimswerd; *P. Koning*, te Dronrijp; *A. J. Hingst*, te Oosterend; *W. Ferwerda*, te Oppenhuizen; *J. Cahais*, te Witmaarsum; *P. van Velden*, te Stavoren; *H. Muntingh*, te Harig, en *M. Vos*, te Oudega.

LEEUWARDEN, *den 14 Mei.*

Men meldt van Brussel, van den 9 dezer, dat de koninglijke akademie van wetenschappen en fraaije letteren, in hare, op den 7 dezer en volgende dagen; in die stad gehouden vergadering, twee nieuwe leden heeft benoemd, te weten: de heer Mr. *J. M. Meyer*, ridder der orde van den Nederlandschen Leeuw, enz. van Amsterdam, en den heer *J. G. Garnier*, van Gent, voormalig hoogleeraar bij de Polijtechnique school, en honoraire leden, Hunne Excellentien, de heeren *Repelaer van Driel* en *Falck*.

MINISTERIE VAN FINANCIEN.

SYNDIKAAT DER NEDERLANDEN.

Amsterdam, den 9 Mei 1818.

De *zesde* trekking over het kapitaal van *f* 4,500,000: aan Schuldbekentenissen van het Sijndikaat, ter aflossing bestemd in 1818, zal tot een bedrag van *f* 380,000: - of 38 reeksen van 100 nommers ieder, losbaar in junij aanstaande, in het openbaar, ten overstaan van gecommitteerden uit het Sijndikaat geschieden, in het hôtel van het Ministerie van Financien (gewezen St. Joris-Hof) op *dingsdag den 19 dezer*, des voormiddags ten elf uren.

MINISTERIE VAN HET PUBLIEK ONDERWIJS, DE NATIONALE NIJVERHEID EN DE KOLONIEN.

Op Zaturdag den 30 Mei 1818, des voormiddags ten elf uren, zal, onder nadere approbatie van den Minister voor het Publiek Onderwijs, de Nationale Nijverheid en de Kolonien, door Heeren Curatoren van 's Lands Athenæum te Franeker, en in het bijzijn van den Hoofd-Ingenieur van den Waterstaat in het 7de distrikt, in het lokaal van het Athenæum te Franeker worden aanbesteed:

Het doen van de noodige vernieuwingen en reparatien der gebouwen van het Athenæum te Franeker, met het onderhoud derzeive.

Deze aanbesteding zal geschieden bij inschrijving en opbod.

Het bestek op hetwelk bovengemelde aanbesteding plaats zal hebben, zal, boven en behalve aan het lokaal van het Ministerie van het Publiek Onderwijs, de Nationale Nijverheid en de Kolonien in 's Gravenhage, en dat van het Athenæum te Franeker, ter lezing liggen te Harlingen, Bolsward, Dokkum, Leeuwarden, Sneek en Sloten in de voornaamste Logementen, als ook te Makkum en de Lemmer.

Zullende de noodige onderrigting te bekomen zijn bij den Ingenieur Ordinair *S. Tierens*, te Harlingen, en acht dagen vóór de aanbesteding, de noodige aanwijzing in loco geschieden.

De Minister voornoemd,
A. R. FALCK.

BURGEMEESTEREN DER STAD LEEUWARDEN, brengen bij dezen ter kennis van de belanghebbenden, dat zij gezamentlijk met de LEDEN VAN DEN KRYGSRAAD der dienstdoende Schutterij alhier, op Woensdag den 20 dezer, des voormiddags ten elf uren, op het Raadhuis zullen vaceren, ten einde overeenkomstig art. 15 der wet op de Schutterijen, d. d. 27 Februarij 1815, no. 191, aan hun die geene redenen van absolute vrijstelling van de Schutterij bij voorsz. wet bepaald hebben kunnen bijbrengen, en echter om gewigtige belangen en redenen van den personeelen dienst wenschen vrijgesteld te worden, gelegenheid te geven, zich tot eene verhoogde contributie, bij wijze van Uitkoop te kunnen adresseren, als mede tot het aanhoren van zoodanige Ingezetenen, welke ingevolge bovengemeld art. der wet over den jare 1817 tot dezen uitkoop zijn toegelaten geweest, en daarvan over dezen jare, uit hoofde van veertig jarigen ouderdom, of om andere redenen, wenschten vrijgesteld te worden, als die genen, welke over den jare 1817 zich hebben uitkocht, en niet compareren, op dezelfde contributie voor den dienst van 1818 worden aangeslagen.

LEEUWARDEN, den 13 Mei 1818.

Burgemeesteren voornoemd,
De President-Burgemeester,
S. SALVERDA.
Ter ordonnantie van dezelve,
JOANs. TER HORST, Gz.
Secretaris.

De ondergeteekende Ontvanger van het Binnenlands Landgeld te Leeuwarden, adverteerd aan de daar bij belanghebbende, dat hij reeds vaceerd tot den ontvang dier belasting voor dezen jare, voor den 10 julij e. k. verschenen, op de gewone Kantoor uren; en dat ten zijnen Kantore zijn betaalbaar gesteld, de Gemeentens *Leeuwarden, Franeker, het Bildt, Sexbierum, Minnertsga, Tzum, Jelzum, Huizum, Wirdum, Marssum, Menaldum, Dronryp, Jorwerd, Roordahuizum, Berlikum, Hallum, Stiens, Ferwerd, Marrum* en *Blija*,

RUITINGA.

Leeuwarden, den 15 mei 1818.

NB. NB. NB. Met Permissie van de Edel Achtbare Heeren Burgemeesteren der Stad Leeuwarden, zal de Organist van de Nieuwe Kerk te Amsterdam, D. BRACHTHUIZER, (*sedert 1½ jaar na zyne geboorte van het gezicht beroofd geweest*), de eer hebben, op Woensdag den 20 Mei aanstaande, des avonds ten zeven uren, een CONCERT te geven op het Melodium en de Piano-Forte, in de Concert Zaal van *van der Wielen*; terwijl bij die gelegenheid, door den Heer BERTELMAN, voornaam Muziek-Meester, mede te Amsterdam, een CONCERT op de Viool zal worden geëxecuteerd.

Het Programma der uittevoerene stukken, als mede de Entrée-Billetten, zijn te bekomen ten huize van den Organist *P. Frank*, en op den avond van het Concert aan het Locaal bij *van der Wielen*.

De Entrée voor een Heer is een Gulden, en voor eene Dame zestig Cents.

*** Ondertrouwd,
TEERTSE E. HOLTROP,
En SJOERDTJE T. DE KOE.
Beide van IJlst.
IJlst, den 2 Mei 1818.
Deze dient tot bekendmaking aan vrienden familie en bekenden.

*** Ondertrouwd,
A. H. LUTMERS *van Leeuwarden*,
En F. K. WETTERAUW *van Franeker.*
FRANEKER, den 8 Mei 1818.
Strekke deze bekendmaking ter kennisgeving aan familie en bekenden zoo binnen als buiten de stad.

*** Ondertrouwd,
R. RUARDI, *van de Joure.*
En DIEUWKE MIEDEMA, *van Sneek.*
SNEEK, den 10 Mei 1818.

*** Getrouwd,
M. SIDERIUS DE WAL, En
E. VAN DER VEEN.
LEEUWARDEN, den 13 Mei 1818.

*** Heden zijn ondertrouwd,
LEEUWARDEN, L. VAN DER HEYDE, En
den 15 Mei 1818. T. MIEDEMA.

*** Heden namiddag ten 1½ uren, is mijne geliefde echtgenoote, IDA CATHARINA REINALDA, gelukkig verlost van eene welgeschapene DOCHTER.
LEEUWARDEN, den LAMBr. IDZARDI.
5 Mei 1818.

*** Heden beviel voorspoedig van eene DOCHTER, A. M. HUPÉ, geliefde huisvrouw van
FRANEKER, den W. A. VAN HENGEL.
5 Mei 1818.

*** Heden beviel allervoorspoedigst van eenen ZOON, de geliefde echtgenoote van
GENEMUIDEN, den A. H. FLORISON,
8 Mei 1818. *Med. Doctor en Vroedmeester.*

*** Heden, ten 6 uren des avonds, beviel voorspoedig van eene DOCHTER, NINKE A. STAM, geliefde echtgenoote van
HARLINGEN, den SJOERD S. WIJMA.
8 Mei 1818.

*** Heden morgen verloste voorspoedig van eenen welgeschapenen ZOON, MIETJE VAN CLEEFF, geliefde echtgenoote van
SNEEK, den B. VAN KLEEFF.
9 Mei 1818.

*** Heden avond verloste gelukkig van eene welgeschapene DOCHTER, MINTHIA CARROLINA SLUITERMAN, geliefde echtgenoote van
BERGUM, den S. DOUMA.
12 Mei 1818.

*** Langdurige en allerhevigste pijnen, op het laatst verGezeld van zware koortzen, maakten een einde aan het jeugdig leven van mijne teder geliefde echtgenoote MEINTJE ALBADA, zij overleed in den ouderdom van 26 jaren en 5 maanden. Maar 7 jaren en 6 maanden heb ik de genoegens van eene allergelukkigste echtvereeniging met haar mogen beleven. Elk die de overledene van nabij kenden, weten dat ik eene brave en deugzame huisvrouw aan dezelve verlies. De ouders betreuren diep het verlies van hunne eenigste overgeblevene dochter. Dit is ter bekendmaking aan vrienden en bekenden.
JOURE, den BRANDT KEVERLING.
30 April 1818.

FRANEKER, den 3 Mei 1818. Heden avond omtrent 6 uren, overleed alhier, na lange jaren gesukkeld te hebben, de heer J. J. DE GRAAF, voormaals groot negotiant onder Friens te Eernsumerzijl, in den ouderdom van 70 jaren.

(*Het vervolg op de kant dezer bladzyde.*)

*** Heden morgen, ten vijf uren, overleed aan een langzaam verval van krachten en bijkomende waterzucht, ons geliefde vader en behuwd vader SYNE JACOBS VAN DER GOOT, in den gezegenden ouderdom van 78 jaren en bij na vier maanden.
AKKRUM, den J. S. VAN DER GOOT,
7 Mei 1818. *Uit aller naam.*

*** Onze veelgeliefde en dierbaarste moeder en schoonmoeder, mevrouwe de weduwe JOHANNA WILHELMINA MARIA SCHUMMELKETEL, geboren RAUTERT, werd op heden aan de gevolgen van een allernoodlottigst en zeer ongelukkig toeval, in het 82 jaar van hare ouderdom, uit onze liefde armen weggerukt; waarvan wij mits dezen aan alle de vrienden en bekenden van de overledene kennis geven.
A. SCHUMMELKETEL.
W. R. VAN SIPPAMA.
OP DEN HUIZE DINGSHOF,
BIJ OLST, den 12 Mei 1818.

*** Heden morgen ten een uur, overleed aan verval van krachten, mijn waarde man JELLE J. BOOMSMA, in den ouderdom van circa 72 jaren.
HARLINGEN, DIEUKE v. D. MEULEN.
den 5 Mei 1818. Wed. JELLE J. BOOMSMA.

BUITENLANDSCHE SCHEEPVAART.

HARLINGEN, den 11 Mei. Uitgezeild het smakschip *de Goede Intentie*, kapt. T. J. van der Veer, met Ballast naar de Oostzee.

Den 12 dito, binnen gekomen het tjalkschip *de Vrouw Alida*, kapt. J. D. Smit, met Ballast van Londen; het koffschip *de Goede Verwagting*, kapt. Hijlke Wijbes, van Douvres met Ballast.

Den 13 dito, het smakschip *de Twee Gebroeders*, kapt. Harm H. Hulst, van Christiaansand met Hout; het schoner schip *the Hope*, kapt. Enos Page, met Ballast van Londen; het koffschip *de Vrouw Grietzina*, kapt. Claas J. de Groot, met Hout van Drobaek; een ligter van het schip *Nepthunus*, kapt. David J. Gramihl in het Vlie binnen, met Hout van Memel.

PRIJS DER BOTER TE SNEEK, den 12 Mei 1818, *f* 29 - : - :
Eerste NIEUWE KAAS *f* 20 - : - :

SCHIEDAM, *den 9 Mei.*

Genever, de 30 Virtels zonder fust	10	a
——— Amsterdamsche proef	11½	—
Zonder de belasting.		

BEURS-PRYS DER EFFEKTEN.

Amsterdam, den 12 Mei 1818.

Holland, Werkelijke Schuld	2½ pCt.	43¾	a	44
——— Restanten uitgestelde dito		15/16	a	1 1/16
——— Kansbilletten van dezelve		23½	a	23¾
——— Schuldbekentenissen 1815	5 pCt.	95½	a	96
——— Idem 1818	5 —	90	a	90½
——— Loten van dito		*f* 100	a	101
——— Aand. Nederlandsche Bank		122	a	122½
Frankrijk, Tiers Consolidés	5 —	68½	a	69
——— Certificaten van dito		67	a	67½
——— dito in Parijs		64¾	a	65¼
Engeland, Geconsolideerde	3 —	80¾	a	
Rusland, bij *Hope en Comp.*	5 —	89¾	a	90¼
Pruissen, bij *J. van Beek-Vol.*	5 —	97½	a	98¼
Saksen, bij *Braunsberg en Comp.*	5 —	100	a	100½
Spanje, 1805, bij *Hope en Comp.*	5½ —		a	
——— 1807, bij dito	5½ —	34½	a	35
——— Coupons		12	a	12½
Weener-Bank, bij *Goll en Comp.*	5 —	35½	a	38½
——— dito bij dito	4 —	32	a	33½
——— Certificaten bij dito	2½ —	30½	a	31½
——— Metaliek 1816	5 —	69	a	69½
——— idem 1815	2½ —	34½	a	35
——— idem 1816	1 —	13⅝	a	13⅞
Italien, Monte-Napoléone	5 —	59	a	60
Napelsche Certificaten	5 —	62¾	a	63¾
Deensche Kroon	4 —	72½	a	73
——— Tollen	4 —	72¾	a	73¼
——— Leen- en Wisselbank	4 —	72½	a	73
——— Asiatische Comp.	5 —	85½	a	86
——— Coupons		76	a	77
Amerika, bij *Hope en Comp.*	5½ —	108½	a	109
——— bij *Staphorst*, 1803	5½ —	100½	a	101½

BENJAMIN DE MARKAS, Negotiant te Leeuwarden, berigt dezen, dat hij met den 12 Mei 1818, van Woning verandert is naar de Poststraat, in het huis lett. H, no. 103.

Alle de gene, die iets te pretenderen hebben van wijlen den Heere Mr. LOLLIUS ADEMA en van den Heer en Mr. BARRO ADEMA, woonachtig te Sneek, gelieve daar van met inzending eener losse kopij der schuldbekentenis, op- en aangave te doen, aan Mr. B. HAGA, Advokaat te Sneek, voor den 12 Julij 1818; mits met gefrankeerde Brieven.

De BURGEMEESTEREN DER STAD FRANEKER, convoceeren bij dezen de Floreenpligtigen van gezegde Stad en derzelver Jurisdictie, om op Zaturdag den 23 Mei 1818, des voordemiddags ten elf uren, te compareren op het Raadhuis aldaar, ten einde twee VOLMAGTEN te benoemen bij de Contributie der Vijf Deelen Zeedijken Binnendijks voor het lopende jaar.

Ter ordonnantie van Burgemeesteren voornoemd,
P. J. ROMAR, *Secretaris.*

GRIETMAN EN ASSESSOREN VAN HASKERLAND, convoceren bij dezen, de Hervormde Floreenpligtigen van den dorpe Haskerhorne, om te compareren in de Dorpskerk aldaar, op Woensdag den 20 Mei eerstkomende, des namiddags ten 3 uren, tot het aanhooren van zeker voorstel door de Kerk- en Armevoogden van gemelden dorpe als dan te doen, en om voorts, bij meerderheid van stemmen, daarop te concluderen.

JOURE, den 5 Mei 1818.
Ter ordonnantie van Grietman en Assessoren voornoemd,
D. DE VRIES, *Secretaris.*

GRIETMAN EN ASSESSOREN VAN IDAARDERADEEL, roepen mits dezen op, de Floreenpligtigen van den dorpe Grouw, om te compareren op Zaturdag den 23 Mei 1818, des morgens ten elf uren, in de Dorpskerk aldaar, ten einde alsdan te approberen of te ratificeren het door tusschenkomst van Hun Edele Groot Achtbaren opgerigte Contract, tusschen de Kerkvoogden en eene Commissie uit de hoofden der Huisgezinnen, betrekkelijk de afscheiding van de Arm- en Kerkvoogdije van gemelden dorpe.

FRIENS, den 9 Mei 1818.
De Grietman van Idaarderadeel,
M. P. D. VAN SIJTZAMA,
Ter ordonnantie van dezelve,
H. CANNEGIETER.

De GRIETMAN VAN MENALDUMADEEL, roept bij dezen op, de Floreenpligtige Ingezetenen van gemelde Grietenij, te compareren op Donderdag den 21 Mei 1818, des voordemiddags ten elf uren, in de Kerk te Menaldum, tot het stemmen van twee DIJKS VOLMAGTEN der Vijf Deelen Zeedijken Binnendijks voor dezen lopende jare.

GEDAAN TE MARSSUM, den 9 Mei 1818.
Ter ordonnantie van denzelven,
P. J. MEBIUS, *Secretaris.*

De GRIETMAN OVER BARRADEEL, convoceert bij dezen, de Dijksfloreenpligtigen van den dorpe Minnertsga, tegen Donderdag den 21 Mei eerstkomende, des voordemiddags ten elf uren, in de Kerk aldaar, ten einde te stemmen twee VOLMAGTEN op de Vijf Deelen Zeedijken Binnendijks, voor het lopend jaar 1818, wegens gemelden dorpe.

MINNERTSGA, den 12 Mei 1818.
De Grietman voornoemd,
Ter ordonnantie van denzelven,
S. LAMBSMA.

De GRIETMAN VAN HENNAARDERADEEL, convoceert de Floreenpligtigen van gemelde district, tegen Zaturdag den 23 Mei 1818, des namiddags ten twee uren, in de Grietenije Vergaderkamer te Wommels, tot stemming van twee VOLMAGTEN, voor de Vijf Deelen Zeedijken Binnendijks, voor dezen lopende jare.

De Grietman voornoemd,
I. F. VAN EIJSINGA.

De GRIETMAN VAN FRANEKERADEEL, roept door dezen op, de stemgeregtigde Floreenpligtigen Binnendijks van dien Deele, om op Donderdag den 21 Mei 1818, des morgens ten 10 uren, in Persoon of door Volmagt te compareren ter Grietenije-kamer op den Raadhuize te Franeker, ten einde te stemmen twee VOLMAGTEN voor de Vijf Deelen Zeedijken Binnendijks, en dezelve van de vereischte procuratie te voorzien; terwijl de stemgeregtigde Floreenpligtigen Buitendijks van Achlum, Midlum, Ludingakerk en Herbaijum, worden opgeroepen in hunne respective Dorpskerken, tegens Zaturdag den 23 Mei 1818, des morgens ten 11 uren, tot stemming van twee VOLMAGTEN, voor ieder dorp afzonderlijk.

E. M. VAN BEIJMA,
Ter ordt. van denzelven,
S. WIJBENGA.

Dewijl door het vertrek van GERRIT ANDRIES VEENDORP, de SCHOOL te Lutjewoude is vakant geworden, zoo noodigt de Grietman van Kollumerland en Nieuw Kruisland, uit, alle Sollicitanten naar deze vacerende School, om zich met hunne getuigschriften van goed zedelijk gedrag en praktikaal onderwijs, aan te melden bij hem Grietman voornoemd en den Schoolopziener van het 4de District, tot bijwoning en het ondergaan van een vergelijkend Examen, op Donderdag den 21 Mei eerstkomende. Er is eene vrije Woning, het gebruik van drie Pondematen Land, eene jaarwedde van 40—00 en daarenboven 5 Cents Schoolpenningen van elk Kind in de week.

De VREDEREGTER VAN HET KANTON HINDELOPEN, convoceert bij dezen, de belanghebbenden in de NALATENSCHAP van wijlen JACOB DOUWES en RINSKE JELLES, in leven Echtelieden woonachtig te Workum, tegen Woensdag den 27 Mei 1818, des voordemiddags ten 11 uren, ten huize van *Wybe Minks*, kastelein in 's Lands Welvaren te Workum, ten einde hunne Pretentien intedienen, en de middelen te beramen, om die Boedel op de minst kostbaarste wijze tot liquiditeit te brengen.

WORKUM, den 6 Mei 1818.
De Vrederegter voornoemd,
W. TUINHOUT.

[†] [†] [†] ALLE EIGENAARS van WONINGEN, in de Boterhoek, Hereivostraatje, Sint Jobsleen, en alle andere die verpligt zijn, tot het onderhouden van de algemeene BUUREBRUG (genaamd de Bonnebrug), leggende uit het Sint Jobsleen in het Hereivostraatje, worden opgeroepen, met voorkennis van Heeren Burgemeesteren, tegen Maandag den 18 Mei 1818, des voordemiddags ten 10 uren, op het Raadhuis alhier, ten einde TWEE GECOMMITTEERDEN te benoemen, als opzieners over het gemelde Brugje.

LEEUWARDEN, den 6 Mei 1818.
STEURBROEK,
Commissaris van Policie.

HET DIJKSBESTUUR VAN HEMULUMER OLDEPHART CUM ANNEXIS ZEEDIJKEN, maakt bij dezen bekend, dat de RIJDWEG VAN STAVOREN OVER HET KLIF, van Heden af, tot nader bekendmaking toe, met Rijtuig niet kan worden gepasseerd, uit oorzaak van een verzwaring aan een Perceel Aardewerk.

Ter ordonnantie van het Bestuur voornoemd,
J. A. LOOTSMA, *Dyks Secretaris.*

KERKVOOGDEN van OOSTERZEE, gedenken op Vrijdag den 22 Mei 1818, publiek aan de minstaannemende te besteden:
1. Eene zware Reparatie en Verbetering aan de TOREN der Kerk te Oosterzee. En
2. De Aanbouwing en Vergrooting van de DORPSCHOOL aldaar.
Wie hier aan gadinge maakt, kome ten dage voorschreven, des voordemiddags ten tien uren, ten huize van *Volkert Hendriks Koopmans*, kastelein te Oosterzee, ten wiens huize de Bestekken en Conditien, als mede bij de Kerkvoogden te Oosterzee en *Claas Ages Dykstra*, kastelein in het Wapen van Vriesland te Lemmer, van heden aan ter lezing leggen.

BRAND-WAARBORG SOCIETEIT.

GECOMMITTEERDEN DER BRAND-WAARBORG SOCIETEIT, over het Kanton Hallum, roepen bij dezen op, alle de Deelnemers in die Societeit, om te compareren op Zaturdag den 23 Mei 1818, des namiddags ten twee uren, ten huize van *P. S. Schaaf*, op de Oude Bildzijl onder Vrouwen-Parochie, ten einde te delibereren en besluiten, om een suppletoir art. bij ons Reglement te voegen, wegens het verkoopen, verdeelen, of anderzins der Gebouwen, welke van de Landerijen worden ontbloot, en dus in staande waarde merkelijk verminderen, om dus zoodanige Gebouwen, ingevolge het nieuwe art. op kosten van de Eigenaars te doen hertauxeeren, of bij onwil van betaling der kosten, uit het Boek van Brand-Waarborg te roijeeren, zullende de niet aanwezigen genoegen moeten nemen in het besluit van twee derde der presente Leden.

Op last van Gecommitteerden voornoemd,
H. P. DONIA, *Boekhouder.*

De Notarissen WIELINGA VAN SCHELTINGA en BERGSMA Jz., zullen in de Wijnberg te Leeuwarden, op Vrijdag den 15 Mei 1818, des namiddags ten drie uren precies, publiek en bij finalen palmslag, in percelen verkoopen:
Eene uitmuntende ZATHE en LANDEN cum annexis, onder den dorpe Teerns, met een uitmuntend stuk TERPLAND, grenzende aan het Kerkhof, in het geheel groot 46½ Pondematen alle kostelijke oude GREIDLANDEN, alles breder bij billetten en op conditien bij den Notaris BERGSMA Jz. te vernemen. — Zijnde tot dus verre op de onderscheidene percelen per pondemate geboden als volgt: Op het 1ste P. 4 Pond. met Huizinge enz. *f* 467 is *f* 1868. Op het 2de P. 11½ pond. *f* 296 is *f* 3478. Op het 3de P. 10 pond. *f* 295 is *f* 2950. Op het 4de P. 4 Pond. met de Molen *f* 141 is *f* 564. Op het 5de P. 7 pond. *f* 316 is *f* 2212. Op het 6de P. 10 pond. *f* 306 is *f* 3060.

De Notaris Mr. E. E. WIELINGA VAN SCHELTINGA, gedenkt op Maandag den 25 Mei 1818, bij de finale toewijzing, des avonds ten zes uren, ten huize van de wed. *Johs. de Buhr*, kasteleinsche te Leeuwarden, te verkoopen:
Een ZEER LOGEABEL en NERINGRIJK LOGEMENT en HERBERG, van ouds *de Hopzak* en thans *de Wildeman* genaamd, voorzien van vele Vertrekken en Gerieflijkheden, staande bij het Waagsplein op de hoek van de Peperstraat te Leeuwarden, waarin de Affaire sedert een zeer geruimen tijd met zeer veel succes is en nog wordt gedreven, door de eigenaarsche de wed. *Johs. de Buhr*, den 12 November 1818 vrij te aanvaarden. Waarop geboden is de geringe som van *f* 6577 - : - :

Mr. J. C. BERGSMA, Jz., Notaris te Leeuwarden, zal op Zaturdag den 30 Mei 1818, in de herberg te Oenkerk, des namiddags ten drie uren precies, bij de provisionele en finale palmslag, publiek verkoopen:
Navolgende MIEDLANDEN, onder den dorpe Roodkerk gelegen, als: 1. Acht Pondematen. 2. Tien Pondematen. 3. Acht Pondematen; breeder volgens Billetten en op Condisien bij gemelden Notaris te vernemen.

De GECOMMITTEERDEN tot de Slatting van de Elinga of Burmania Vaart onder den dorpe Ferwerd, gedenken met voorkennis en ten overstaan van de Ed. Achtb. Heeren Grietman en Assessoren van Ferwerderadeel, op Dingsdag den 26 Mei 1818, des morgens ten 9 uren precies, ten huize van *Frans J. Papma*, kastelein te Ferwerd, bij strijk- en verlaggeld, aan den minstaannemenden te besteden:
Het SLATTEN of UITGRAVEN van gemelde Elinga of Burmania Vaart, lang ongeveer 550 Ferwerderadeels Roeden; benevens het SLAAN van een STRIJKDAM. ZEG HET VOORT.

De VOOGDEN in den Boedel van wijlen PIETER KORNELUS BYLSMA te Welsrijp, roepen bij dezen op, alle die iets aan gemelde Boedel verschuldigd zijn, ten einde betalinge daarvan te doen; als mede die geene, welke iets van gemelde Boedel hebben te pretenderen, ten einde daarvan opgave te doen, en zulks voor den 19 Junij aanstaande, aan den Voogd KLAAS HEINS HEMSTRA, te Welsrijp, met vrachtvrije Brieven; zullende na dien tijd geene pretentien worden aangenomen.

Men zal te Sneek, op Donderdag den 21 Mei eerstkomende, des morgens ten 9 uren, buiten de Noorderpoort verkoopen:
Circa 3000 Bos WITTE HOEPELS, bestaande in Kittebapd, Keband, Halfton en Ton Saper, alle frisch en gaaf. Alsmede een Partitie KRIJT, DEELEN, PLANKEN, BARKOENS, RAFTERS, HERKE HADEN, groote en kleine ZEEPVATSTAVEN, en meer andere HOUTWAREN van eiken Tak enz.

UIT DE HAND TE KOOP:

Zes à zeven Ladingen zwaar en ligt ZWOLS EIKEN HOUT, alsmede eene aanzienlijke partij zwaar en ligt KROMHOUT, 2 à 3 Ladingen zware en ligte IJPEREN STAMBOOMEN, TOPHOUT en WEZELSCHE EIKEN BALKEN, alles nieuw en vris aangevoerd; te bekomen bij *Jan P. van der Laan* en *E. L. Hautema*, te Makkum.

H. W. LUERS, Over de Langepijp, lett. G, no. 17, maakt door dezen bekend, dat bij hem zijn te bekomen, alle GRUTTERIJ WAREN, alsmede verkennende LIQUEUREN, BRANDEWIJN, HOLLANDSCHE en VRIESCHE GENEVER; recommandeert zich in ieders gunst.

Een HUISKNECHT, van goed gedrag, aan de Wet op de Nationale Militie voldaan hebbende, kan van stonden aan, een Dienst bekomen tegen een goed loon. Adres bij de Staten Bode *J. G. Pater*, in de Breedstraat, lett. K, no. 140, te Leeuwarden.

De Boekhandelaar F. HESSEL te Heerenveen, door aankoop eigenaar geworden zijnde van de onderstaande belangrijke Werken, als:
1. CHRISTELIJK OEFENJAAR, of geschiedenis van den Mensch, zoo als hem den Godsdienst langs den weg van zekere oefeningen, door alle hindernissen henen, gelukkig tot het doel zijner bestemming brengt, door *Joh. Jacob. Hess*, in 2 deelen, uit het Hoogduitsch vertaald door den Hoogleeraar *E. Tinga*, en biedt hetzelve aan de eerstkomende voor de geringe prijs van *f* 2 - : - : aan, zullende na den 1 julij geen exemplaren minder dan *f* 3 - : - : afgeleverd worden.
2. SONNERAT, Reize naar de Oost-Indien en China, 3 deelen voor *f* 1 - 10 - : na den 1 julij niet minder dan *f* 2 - : - :

J. T. DUDY, Mr. Koperslager op de Nieuwestad, no. 45, te Leeuwarden, maakt bekend, dat bij hem te bekomen zijn, allerhande soorten van KOPERWERK, alles tegen civiele Winkel-prijzen; staat Vrijdags met een Kraam op het Waagsplein. Bij bovengemelde zijn mede te bekomen, alle soorten van IJZEREN en KOPEREN FABRIEK KETELS, maakt mede BROUWERS, ZEEPZIEDERS en STOKERS KETELS, en verdere benoodigdheden voor allerhande Fabrieken; belooft een prompte en civiele bediening; verzoekt een ieders gunst en recommandatie.

Met Consent van den Heere Grietman van Wonseradeel, gedenken de drie gezamentlijke kasteleins van den vlekke Makkum, op Donderdag den 21 Mei 1818, des namiddags ten 2 uren precies, te laten Verharddraven en aan den eigenaar van het snelstdravend Paard vrij te vereeren: Een fraaije, volukt met ZILVER gemonteerde ZWEEP. Alle Paarden zullen worden toegelaten, mits die geen Stads-zweep gewonnen hebben; voorts van zessen klaar, koopmans waar en tot genoegen der Keurmeesters; de liefhebbers worden verzogt zich ten 10 uren te laten inteekenen, en precies ten 11 uren hunne Paarden de monstering te laten ondergaan en daarna te loten. De Zweep komt te hangen in het logement *de Prins*, bij *Johs. van Gunst*, welke zich in een ieders gunst houdt gerecommandeert, onder belofte van eene prompte bediening.

Daar op de NAVOLGING DER ILIAS VAN HOMERUS, uit het Grieksch in Nederduitsche verzen, door Mr. J. VAN S'GRAVENWEERT, in Amsterdam alléén reeds zulk een groot getal Exemplaren is ingeteekend, dat men met het drukken van het EERSTE DEEL bereids een aanvang heeft gemaakt; zoo verzoekt de Uitgever van gemelde Werk JOH. VAN DER HEIJ, te Amsterdam, de Boekhandelaren in de onderscheidene Provincien des Rijks, om hem, de Lijsten der Inteekenaren in plaats van na den 31 Mei aanstaande, reeds voor of op den 20 dezer ostezenden, ten einde de *Namen der Inteekenaren voor het eerste Deel* te kunnen plaatsen, zullende na den 31 Mei geen Inteekenaren meerder aangenomen, en slechts eenige weinige Exemplaren buiten de ingeteekende gedrukt worden. De berichten van inteekening zijn als nog gratis te bekomen.

)o( )o(**E**ven als te voren is bekend gemaakt, dat de Heer SIMON, Graveur van Z. M. te Brussel zich aan aanbiedt om CACHETTEN voor de Gemeenten te Graveren, tot den Prijs van elf Gulden negentig Cents; wordt bij dezen ter kennis van de belanghebbenden gebragt, dat de Heer SCHOTTE, Graveur, wonende te Luik, bereid is zulks voor acht Guldens te doen, en om een Cachet, houdende alleen de woorden van *Plaatselyk Bestuur van . . . . .* voor vijf Guldens te leveren.

)o( )o(**E**r wordt aan een ieder dien zulks mogte aangaan, gewaarschuwd, om na dato dezes, geene meerdere betaling te doen aan den gewezen Koopman WIGLE SIEDSES NIJDAM, bij de Oudeschouw, maar thans aan de kasteleinske ANTJE SIESES NIJDAM, op de Oudeschouw, terwijl geene kwitantien, na dato dezes onderteekend door *Wigle Siedses Nijdam*, voor betaling worden aangenomen.

OUDESCHOUW, den 11 Mei 1818. ANTJE SIEDSES NIJDAM.

)o( )o(**I**n den jare 1817 is er een PAK GOED bij den ondergeteekende in het schip gebragt zonder adres, gemerkt S. no. 4. Wie hetzelve toebehoord, wordt verzogt om zijn eigendom van het zelve te bewijzen en kan het bij den ondergeteekende te Sneek bekomen.

INNE H. FENNEMA,
Beurtman van Sneek op Zwoll.

)o( )o(**U**IT DE HAND TE KOOP: Een snelzeilend JAGT, lang 20 voet, wijd over zijn Berkhouten 8 voet, hol na rato, met Zeil en verdere toebehooren; te bevragen bij *E. van Noodt*, Mr. Rijtuigschilder te Leeuwarden.

)o( )o(**B**IJ HOTZE J. JORRITSMA, in de Verwoudermeer te Verwoude, is te bekomen allerbest DEK- en STOOKREID, tegen civiele prijsen. ZEG HET VOORT.

)o( )o(**E**en SMIDS KNECHT, die zijn Werk wel verstaat, en genegen is om te Werken, kan van stonden aan Werk bekomen bij HESSEL JANS WEIJER, Mr. Grofsmid in den dorpe Stiens.

Men zal op Dingsdag den 26 Mei 1818, des nademiddags ten 2 uren, ten huize van *Tjerk Floris*, kastelein te Kimswerd, aan den minstaannemende besteden:

Het SLATTEN van circa 300 Roeden OPVAART, bij de Plaats van *Jan Sybrens* te Kimswerd, en het slaan van een STRIJK- of PUNTDAM.

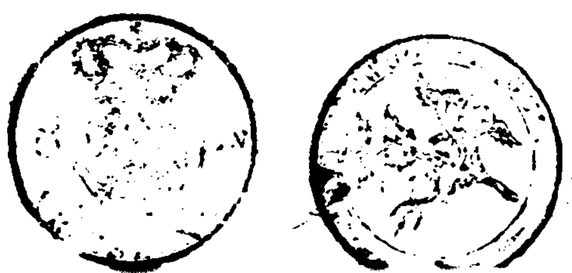
NB. Op Maandag den eersten Junij 1818, is men voornemens, ten huize der Bank van Leening dezer Stad, bij boelgoed te verkoopen: Alle de verstane PANDEN, ingebragt in de maanden Januarij, Februarij en Maart 1817.

Geene dezer Panden, kunnen langer worden Ingelost ofte Verrent, dan tot Donderdag den 28 Mei 1818.

)o( )o(**D**e Crediteuren van den geabandonneerden BOEDEL van wijlen FOPPE JANS BAKKER, in leven Veenbaas op Haulerwijk, worden bij dezen geconvoceerd, op Dingsdag den 19 Mei 1818, des morgens ten 10 uren precies, te Bakkaveen, ten huize van *Engbert Abeles Wiering*; alzoo de Curatoren dier Boedel als dan voornemens zijn Rekening te doen.

)o( )o(**G.** J. VOLHAND, adverteert, dat hij met den 12 Mei ll. is komen wonen in het huis bewoond geweest door den Mr. Bakker *Jan Sinning*, op de Ewal, lett. I, no. 49, te Leeuwarden, en aldaar de Affaire van BROOD- en KLEIN-BAKKEN zal voortzetten; recommandeert zich in de gunst van een ieder.

**** **D**e *Gebroeders* VAN CLEEF, *Boekdrukkers* en *Boekverkoopers* in *'s Gravenhage* en te *Amsterdam*; geven uit en hebben aan hunne Correspondenten verzonden: VERZAMELING VAN DECISIEN ARRESTEN en VONNISSEN, de ZEGEL, REGISTRATIE, GRIFFIE, HIJPOTHEEK- en SUCCESSIE REGTEN betreffende; in het Hollandsch en Fransch, in groot octavo; — dit belangrijk Tijdschrift, hetwelk door eenige der Hoofd-Ambtenaren dezer generale Administratie wordt te zamengesteld, kost bij inteekening *f* 11 - : - : per jaar, en zal *Maandelyks* regulier met EEN STUKJE van ruim *vier vellen* [illegible] *worden.*

OPROEPING VAN CREDITEUREN.

G. KEUCHENIUS, Notaris te Koudum, en BASTIAAN T. MOSSEL, Koopman te Workum, als gelijke last en procuratie hebbende van den heer EVERT ARENTS EVERTS, Negotiant te Workum, [illegible] liquidatie van deszelfs Boedel, — noodigen alle de Crediteuren van denzelven, zonder onderscheid, tot eene gemeenschappelijke bijeenkomst, tegen Maandag den 25 dezer, des morgens ten tien uren, in de herberg op het Raadhuis te Workum voornoemd, ten einde onderling over hunne belangen en die des Boedels te raadplegen, en de geschikste maatregelen te nemen tot de bedoelde liquidatie, op de spoedigste en minst kostbare wijze.

De Notaris G. KEUCHENIUS, te Koudum, als daartoe benoemd door de Regtbank van Eersten Aanleg, in het arrondissement Sneek, en tevens gequalificeerd door de verdere belanghebbenden, zal ten overstaan van den Heer Vrederegter van het kanton Hindelopen, op Zaturdagen den 16 Mei 1818, bij de beschrijving, en den [illegible] dier zelfde maand, bij de finale toewijzing, telkens des nademiddags ten twee uren, in de herberg de Zwaan te Hindelopen, publiek veilen en aan den hoogstbiedende presenteren te verkoopen:

Een HUIS, WAGENHUIS, KOEHUIS en SCHUUR, en SCHAPEHOK, allen staande te Hindelopen in wijk C, gequoteerd no. 37, 35, 145 en 105, mitsgaders ongeveer 26 Pondematen best GREIDLAND aldaar, in drie stukken, door wijlen den heer *Fekke Fekkes de Oude*, nagelaten, en terstond bij de finale toewijzing te aanvaarden; breeder volgens Billetten, in zeven Percelen omschreven.

MR. D. FOCKEMA te Leeuwarden, zal op Zaturdag den 16 Mei 1818, ten 12 uren 's middags, ten huize van *Tjietske Jelles*, kasteleinsche te Oudkerk, bij den provisionelen palmslag verkoopen: Eene uitmuntende ZATHE en LANDEN, met HUIZINGE, SCHUUR en groote TUIN, met beste Vruchtboomen enz., gelegen meerendeels onder Oudkerk, groot 140 Pondematen BOUW- en WEIDLANDEN en BOSCH, waar van ruim 30 Pondematen liggen onder Oenkerk, alles door wijlen den Heer *J. K. Teitsma* nagelaten; — Wegens het Buitenverblijf, Tuin en Bosschen terstond, en overigens Petri en Mei 1819 vrij te aanvaarden, in 22 Percelen volgens Billetten.

De Notarien Dr. P. J. MEBIUS en E. VAN LOON, zullen op Zaturdag den 16 Mei 1818, ten huize van de weduwe *E. W. Dykstra*, te Berlikum, bij de eerste zitdag, en den 30 Mei daaraanvolgende, ten huize van *A. H. Eizinga*, kastelein te Beetgum, bij den finalen palmslag, telkens des nademiddags ten één uur, op zeer gemakkelijke termijnen van betalinge, als kunnende de helft der Koopschat gedurende tien jaren onder het verkochte verblijven, publiek bij strijkgeld verkoopen:

Eene heerlijke vruchtbare ZATHE en LANDEN, met de daarop staande kapitale hegte en sterke HUIZINGE, voorts HORNLEGER, HOVINGE, BOOMEN en PLANTAGIE, staande en gelegen op het Horsland onder Menaldum, groot vier-en negentig Pondematen zoo Bouw- als Greidlanden, buiten het Hornleger, gequoteerd met no. 140, benevens vier en half Morgen Bouwland, gelegen onder St. Anna Parochie, bij *S. A. Koopal* cum uxore als eigenaars in gebruik, de Landen meerendeels in deze Herfst, de Huizinge en Schure den 12 Mei 1819, en de Landen onder St Anna Parochie, bij den finalen palmslag, vrij te aanvaarden, en zulks in zes-en-dertig Percelen, bij de Billetten omschreven.

De openbare Notaris J. D. HANEKAMP VAN HARINXMA, te Leeuwarden, als daartoe, voor zoo verre de minderjarige betreft, door de Regtbank ter Eerster Instantie, resideerende te Leeuwarden, benoemd, zal ten overstaan van het Vredegeregt van het Kanton Bergum, op Dingsdag den 19 Mei 1818, bij de finale toewijzing, des nademiddags ten drie uren precies, ten huize van *J. H. Tnia*, kastelein te Tietjerk, publiek presenteren te verkoopen:

24½ Pondematen GREIDLAND, in vier stukken, gelegen onder den dorpe Suawoude, direkt bij de finale toewijzing te aanvaarden; breeder bij Billetten gespecificeerd.

De Notaris STINSTRA te Franeker, zal op Dingsdag den 19 Mei 1818, ten twee uren na den middag, in de herberg te Pietersbierum, publiek aan den minstaannemende besteden: Het doen van zoodanige reparatien en verbouwing aan KERK en TOREN van Pietersbierum, als de eerste Aanneemer en Borge in gebreke gebleven zijn, volgens bestek, te volbrengen, en zulks ten koste van de Defaillanten, liggende dit nadere Bestek ter visie in de herberg te Pietersbierum en bij voornoemden Notaris.

Men presenteert ten overstaan van den Notaris J. RUARDI, te Sloten, publiek te verkoopen:

Eene HUIZINGE en SCHURE, met ongeveer vier-en-een half Pondematen WEIDLAND, benevens twee groote TURF-SCHUREN, alles staande en gelegen bij den dorpe Lemmer, en van ouds genaamd *DE KALK-OVENS*, thans bij *Machiel S. Visser* als huurder in gebruik; bij den finalen palmslag, te aanvaarden.

Wie hier aan gadinge maakt, kome op Woensdagen den 20 en 27 Mei 1818, bij de provisionele en finalen palmslag, telkens des nademiddags ten drie uren, ten huize van H. LE HEUX, kastelein in de Wildeman in de Lemmer, en koope op Conditien, die intusschen ten Kantore van den Notaris A. WITTEVEEN in de Lemmer, kunnen worden gezien.

De Notaris WIJMA te Harlingen, zal aldaar op Woensdag den 20 Mei 1818, ten 1 uur des nademiddags, in de herberg Roma, als voren presenteren te verkoopen:

Oostzeesche en Noordsche BALKEN, voorts JUFFERS, COLDERS, ELLENS, DEELEN, SPARREN, en het geen ten voormelden dage meerder genummerd mag leggen.

De openbare Notaris N. MEIJER, te Bolsward, als daartoe benoemd door de Regtbank van Eersten Aanleg van het Arrondissement Sneek, zal, voor zoo verre zulks de minderjarigen betreft, ten overstaan van den Heer Vrederegter van het kanton Bolsward, publiek aan den meestbiedenden presenteren te verkoopen:

1. Zekere tien Pondematen GREIDLAND, gelegen onder den dorpe Witmarsum, en aldaar belast met 2½ Floreen, thans bij *Klaas Baukes Tiemstra* in gebruik.
2. Acht Pondematen DITO, gelegen onder den dorpe Cubaard, en aldaar belast met 2½ Floreen, thans bij *Uiltje Martens* in gebruik.

Zijnde het eerste Perceel op St. Petri 1820, en het tweede Perceel direct na den finalen palmslag te aanvaarden.

Behoorende voorschreven Landen thans aan de erfgenamen van wijlen *Rommert Baukes* en *Beitske Meinderts Ettema*, in tijden Echtelieden te Ritseburen, onder den dorpe Tjerkwerd.

Wie hier aan gadinge maakt, kome op Donderdag den 28 Mei 1818, bij den finalen palmslag, des nademiddags ten 2 uren, ten huize van de weduwe *de Vries*, in het logement het Fortuin te Bolsward.

De Conditien zijn intusschen te vernemen ten Kantore van voornoemden Notaris.

De Notaris Mr. P. J. METZ, te Heerenveen; zal publiek aan de meestbiedende bij strijk- en verhooggeld presenteren te verkoopen:

1. Een HUIS, TIMMERSCHUUR en ERF, staande op de zoogenaamde Wæze te *Oldeboorn*, thans gequoteerd onder no. 213.
2. Een HUIS en ERF, staande insgelijks op de Wæze te *Oldeboorn*, gequoteerd onder no. 191.
3. Een HUIS en KAARSE-SMELTERIJ, staande aan de Noordzijde van Oldeboorn, achter het huis van *R. L. Mooi*, gequoteerd onder no. 193.

Alle behoorende tot den failliete Boedel van *Tnze Meintes Tnzonides*, Mr. Timmerman en Aannemer van publieke Werken te Oldeboorn.

Wie hier aan gadinge maken, komen op Zaturdag den 30 Mei 1818, bij de beschrijving, ten huize van den kastelein *Pieter van der Meulen*, en op Zaturdag den 13 Junij 1818, bij den finalen palmslag, ten huize van den kastelein *Hotze Thomas Bylsma*, te Oldeboorn, telkens des nademiddags ten twee uren, en koope op als dan voor te lezen Conditien, die inmiddels ten Kantore van opgenoemden Notaris te vernemen zijn.

De Notaris Mr. H. CANNEGIETER, te Grouw, zal op Zaturdag den 30 Mei 1818, des morgens precies ten elf uren, ten huize van *Mindert Wiebes Pekema*, kastelein aan de Irnsumerzijl onder Friens, bij veiling aan de meestbiedende presenteren te verkoopen:

Negen à tien Ladingen ZWOLS EIKEN ZAAGBOOMEN, een groot aanzienlijk partij KROMHOUT, een menigte DAMLEGGERS en PALEN, POSTEN van onderscheidene lengtens en diktens, alsmede een partij SCHALEN en AFVAL, en hetgeen meer genummerd zal liggen.

De Notaris E. SCHOTANUS te Workum, als daartoe benoemd bij Vonnis van den Regtbank van Eersten Aanleg, zitting houdende te Sneek, zal op Vrijdag den 12 Junij aanstaande, des nademiddags ten 2 uren, ten huize van *W. S. Minks*, kastelein in 't Lands Welvaren te Workum, ten overstaan van den Heere Vrederegter, van het Kanton Hindelopen, bij den finalen palmslag, aan de meestbiedende presenteren te verkoopen:

Eene groote schoone kapitale HEEREN HUIZINGE, voorzien van twee rooiale Beneden-, en twee dito Bovenkamers, tusschen beiden een Slaapkamer, ruime Zolder, een groote Keuken en Turfzolder, achter dezelve BLEEK en TUIN met een SCHUURTJE en ZOMERHUIS, op de droge Dolte wal, over het land op de Zeedijk uitziende, staande en gelegen aan de Markt over de Toren, op het beste van de stad Workum, door den Wel Eerwaarden Heere Do. *M. Meiners*, met er dood ontruimd, op den 12 Mei 1818 vrij om te aanvaarden.

VISSCHERY VERHURING.

Men zal op Zaturdag den 23 Mei 1818, des nademiddags ten half drie uren in de herberg bij de Hoornbrug te Dronrijp, aan de meestbiedende publiek verhuren: De vrije en privative VISSCHERIJ, in de Vaart loopende van Leeuwarden naar Franeker, bij volgende percelen: 1. In de Ritzumazijl en van daar af tot aan het Oostend van de Kerkbuurt te Deinum. 2. Van het Oostend voorsz. tot aan de Bolswarder Brug. 3. Van de Bolswarder Brug tot aan de tegenwoordige Rijdbrug te Dronrijp.

Ook zal men daar, uit de hand kunnen huren, de vrije en privative VISSCHERIJ in de Hoornbrug te Dronrijp, en mede in de Vaart van de Kaatsvelds Brug te Franeker, tot de Welsrijper Draaij in de Sneeker Vaart, en zulks in één of meer percelen.

AANBIEDING.

**** **J.** PROOST, Boekhandelaar bij de Vischmarkt te Leeuwarden, door aankoop eigenaar geworden zijnde van het door de daarbijgevoegde Platen uitmuntend Werk, ten tijtel voerende: GEDENKZUIL VAN DEN NEDERLANDSCHEN KRIJGSROEM, IN JUNIJ MDCCCXV, door *J. SCHARP*. Om hetzelve tot een Gedenkstuk te doen dienen en algemeen verkrijgbaar te maken, zoo heeft bovengemelden Boekhandelaar de prijs gesteld op *vier Gulden* in plaats van *dertien Gulden* en *tien Stuivers*, offschoon tot dien prijs reeds *drieduizend* Exemplaren zijn verkocht.

Als mede een uitmuntend stel van zeven PLATEN en eene KAART, allen op supra groot Velin papier gedrukt, zijnde allen Proefdrukken, voor slechts *twee Gulden* in plaats van *zeven Gulden*, voorstellende: 1. Z. K. H. den Prins van Oranje de Nederlandsche Troepen op den Vijand aanvoerende. 2. Het sneuvelen van den Hertog van Brunswijk Oels, in den slag van Waterloo. 3. Een korps Schotten brengt de overwonnene Fransche Adelaars over aan *Wellington*. 4. Ontmoeting van de Generaals *Wellington* en *Blücher*, na den geëindigden slag van Waterloo, bij de Hoeve la Belle Alliance. 5. Eerste verband der bekomene wonden van Z. K. H. den Heere Prins van Oranje in den slag bij Waterloo. 6. De Koninginne Moeder bezoekt den Prins, haren Zoon, te Brussel, na dat Hoogstdezelve gewond was in den slag bij Waterloo. 7. Zijne Koninglijke Hoogheid den Prins van Oranje, den Arm in eenen Sluier dragende, na de ontvangene wonde in den slag bij Waterloo. 8. Afteekening der Veldslagen van Ligny, Quatre Bras en Belle Alliance.

)o( )o(**E**en SCHOENMAKERS KNECHT, zijn Werk behoorlijk verstaande, kan van stonden aan Werk bekomen bij *Jan D. Westra*, Mr. Schoenmaker te Achlum; *Brieven Franco.*

Te LEEUWARDEN, by P. KOUMANS SMEDING, op de Tuinen, lett. B, no. 67.

BIJVOEGSEL, behoorende tot de Leeuwarder Courant van Vrydag den 15 Mei 1818.

'sGRAVENHAGE, *den 7 Mei.*

VERSLAG van den ſtaat der hooge-, middelbare en lagere ſcholen, in den jare 1817, *namens Z. M. den Koning, aan de Staten-Generaal aangeboden, door den Commisſaris Generaal voor het Onderwys en voor de Kunsten en Wetenſchappen, den* 9 *maart* 1818.

Edel Mogende Heeren!

Is er een onderwerp van veel gewigt voor eene Lands regering, dan is het voorzeker de geſteldheid der openbare ſcholen. Op haar rust het geluk der ingezetenen, en van haar hangt de roem en de voorſpoed af van den Staat. Geen grooter belang hebben ouders bij eene goede opvoeding hunner kinderen, dan de regeringen bij de opvoeding van de burgers der maatſchappij. Doch te weinig kon tot hiertoe door de meeste regeringen uit dit beginſel gehandeld worden. Door de zich ſteeds vernieuwende oorlogen, van genoegzame middelen ontbloot, konden zij ſlechts enkele trekken van het openbaar onderwijs omvatten, en moesten zich grootendeels verlaten op hetgeen door de inſpanning en de belangſtelling van bijzondere perſonen mogte worden daargeſteld. Hoe langs hoe meer echter naderen de regeringen het doel, dat haar te bereiken ſtaat, en bijzonder zijn in dit Rijk reeds groote ſchreden gedaan.

Het is mij een aangename pligt U Ed. Mog. thans een verſlag te mogen aanbieden van den ſtaat onzer lagere-, middelbare- en hooge ſcholen, uit hetwelk zal kunnen blijken, hoe veel goeds er reeds in dit Rijk aanwezig is, en welke zorg, ook weder dit jaar, door Z. M. is aangewend, om den gemaakten voortgang te bevorderen.

L a g e r e   S c h o l e n.

Het lager onderwijs is in vele provincien van het Rijk tot eenen merkwaardigen graad van volkomenheid gebragt; voorheen vergenoegde men zich de kinderen werktuigelijk lezen en ſchrijven te leeren, doch thans hebben eene verbeterde leerwijze en ſchoolinrigting zich vrij algemeen verſpreid, en nog dagelijks worden die verbeteringen, welke de ondervinding aan de hand geeft, van ſchool tot ſchool, en van provincie tot provincie, voortgeplant.

Reeds heeft deze zoo algemeene ſchoolverbetering de bewondering verwekt der naburige volken, en zal zulks al verder doen, naar mate zij meer en meer van nabij zal gekend worden.

Het groote kenmerk van dezelve is, dat het onderwijs dienstbaar wordt gemaakt aan de opvoeding der kinderen, zoo wel wat het verſtandelijke als wat het zedelijke aangaat.

Men vergenoegt zich niet om den kinderen lezen, ſchrijven, rekenen en hunne moedertaal te leeren, maar men zorgt voornamelijk, dat hunne verſtandelijke vermogens op eene langzame en geregelde wijze geoefend en ontwikkeld worden. Nimmer wordt hun iets geleerd, hetgeen hun begrip te boven gaat; en de eerſte regel is, dat zij alles grondig verſtaan. Daartoe wordt, van de eerſte beginſelen af, en bij alle voortgaande trappen van onderwijs, met de meeste voorzigtigheid nagespoord en opgevolgd die gang van ontwikkeling, welke de natuur als de beste leidsvrouw aanwijst. Langs dezen weg weet men de belangſtelling der kinderen op te wekken, en hun hunne belooning te doen vinden in het onderrigt zelve en in het gevoel hunner vorderingen, ten einde alzoo te weeg te brengen, dat de prikkel van naijver, die op openbare ſcholen niet kan gemist worden, getemperd en tot een goed doel beſtuurd worde.

Maar de ſchoone zijde der leerwijze is, dat alle gedeelten van het onderwijs dienstbaar worde gemaakt, om godsvrucht en deugd in de harten der kinderen in te prenten.

Alle gelegenheden neemt men te baat, om bij hen te ontwikkelen tevredenheid met hunnen ſtand, liefde voor hunne medeleerlingen, voor hunne ouders en meesters, en hen te doen kennen en beminnen die pligten, welke zij als menſchen en als burgers van den Staat te betrachten hebben. Ook wordt overal het onderrigt met zang-oefeningen afgewisſeld, waardoor op de ſcholen opgeruimdheid en vrolijkheid bevorderd, en aan de kinderen, voor hunnen meer gevordenden leeftijd, een vermogend middel wordt voorbereid van uitſpanning en menſchelijke beſchaving.

Dit verbeterd lager onderwijs is, ſedert ruim dertig jaren, ingevoerd, en, door behulp van algemeene landsverordeningen, vrij algemeen geworden in de provincie Noord-Braband, Gelderland, Holland, Zeeland, Utrecht, Overijsſel, Groningen en Drenthe. In deze provincien is welligt geene groote gemeente, in welke niet eene of meer wel ingerigte ſcholen aanwezig zijn; maar de verbetering heeft zich echter minder algemeen over al de ſcholen der grootere ſteden verbreid, dan over de dorp-gemeenten. En terwijl men in de afgelegenſte buurten en gehuchten uitmuntend ingerigte ſcholen aantreft, vindt men in vele groote ſteden alsnog geen gering aantal burgerſcholen, en ſcholen van godshuizen, in welke op eene oude en min doelmatige wijze onderrigt wordt gegeven. De ingevoerde verbetering bepaalt zich voor die ſteden inzonderheid tot de armen ſcholen, zoodat men aldaar thans het zonderlinge verſchijnſel ziet plaats hebben, dat de kinderen van arme en bedeelde ouders op eene veel betere en verſtandiger wijze hun eerſte onderrigt ontvangen, dan dit aan de kinderen van de meer vermogende ingezetenen, binnen dezelfde ſteden, over het algemeen te beurt valt.

Langzamerhand echter breidt zich het ſtelſel van verbeterd lager onderwijs ook over de groote ſteden uit. Het afgeloopen jaar leverde daarvan wederom de bewijzen op. Merkwaardig zijn de voorbeelden, welke de ſtad Leeuwarden, en vooral die van Groningen, gaven ten opzigte eener geheele verbetering van haar lager onderwijs, alsmede de ſtad 's Gravenhage, ten aanzien van het onderwijs der kinderen van behoeftige en bedeelde ouders.

Deze en ſoortgelijke uitbreiding, welke het verbeterd lager onderwijs, wederom in dit jaar verkregen heeft, moet geenszins als toevallig beſchouwd worden; neen, dergelijke uitbreiding, heeft men van jaar tot jaar te wachten, want men is geſlaagd, om in het ſtelſel van verordeningen op het lager onderwijs een inwendig beginſel van ſteeds voortgaande volmaking levendig te houden, hetgeen zich langzamerhand meer en meer moet uitbreiden.

Behalve het geregeld toezigt over al de ſcholen en de examen, waaraan de onderwijzers, in verſchillende rangen verdeeld, onderworpen zijn, hebben hiertoe in de laatſte jaren veel toegebragt de gezelſchappen der onderwijzers, welke deze tot hunne verdere oefening houden, onder de leiding van de opzieners der ſchool-diſtrikten. Door deze gezelſchappen wordt te weeg gebragt, dat hetgeen op eene enkele ſchool door de ondervinding als goed is beproefd, niet alleen niet te loor gaat, maar weldra tot de naburige ſcholen wordt overgebragt. Door dit eenvoudige middel worden alzoo de geſtadige verbetering der aanwezige ſcholen, en de al meerdere en meerdere oefening van reeds dienstdoende onderwijzers, anders zoo bezwaarlijk en ſchier onbereikbaar, gereedelijk verkregen. Bijzonder is dit het geval, waar de leden der gezelſchappen zijn overeengekomen, om over en weder elkanders ſcholen te gaan bezoeken, en over de als dan gemaakte opmerkingen te zamen te ſpreken, welke gewoonte allerheilzaamst is, en bij allen verdiende gevolgd te worden.

De ſchool onderwijzers-gezelſchappen zijn ook uit dien hoofde door Z. M. aangemoedigd en, in het afgeloopen jaar, aanmerkelijk in aantal toegenomen. Eene ſomme van *f* 3500, aan dezelve toegeſtaan, is over een getal van 136 derzelve, die in het jaar 1817 aanwezig waren verdeeld. En hoe gering het aandeel voor ieder gezelſchap ook moge geweest zijn, heeft zulks echter tot deze krachtige aanſporing en tot bevordering van het nut dezer gezelſchappen gediend. De ontvangen gelden zijn grootendeels beſteed tot het aankoopen van boeken en landkaarten, welke den onderwijzers in hunne oefening behulpzaam zijn, en hen bekend maken met hetgeen in de leerwijze en ſchool-inrigting ook bij andere volken in gebruik of navolgenswaardig is.

Nog op eene andere wijze, heeft Z. M. het nut dezer gezelſchappen zoeken te bevorderen.

De verbeterde leerwijze, hier te lande ingevoerd, is voornamelijk ontwikkeld door den vrieſchen opvoedkundigen *Nieuwold* en den beroemden zwitſerſchen *Pestalozzi.* De verpligting, welke hierdoor ons lager onderwijs heeft aan de ſchriften van dezen laatſten, en de voordeelen, die nog verder uit dezelve kunnen getrokken worden, hebben den Koning bewogen, dezen achtingswaardigen grijsaard, de eervolſte hulde te bewijzen, en op eene nieuwe uitgave zijner ſchriften voor een genoegzaam aantal exemplaren in te teekenen, om een derzelve aan de commisſien of jurij's van lager onderwijs in iedere provincie te kunnen uitreiken, en zóó derzelver nut meer en meer over het geheele Rijk te verſpreiden.

De gunſtige ſtaat van het lager onderwijs in vele provincien, die uit de tot hiertoe gegevene beſchouwing is op te maken, heeft echter ook dáár nog met groote bezwaren te kampen.

In de eerſte plaats valt aan vele onderwijzers eene te geringe bezoldiging te beurt.

De gevolgen daarvan doen zich op vele plaatſen op eene zeer gevoelige wijze beſpeuren, en hebben zelfs ſtilſtand en verachtering van het onderwijs doen ontſtaan. Aan de gewestelijke en gemeente beſturen is, door de wet van den 3 april 1806, de zorg opgedragen om hierin te voorzien. Ook werden, in het afgeloopen jaar, in het noordelijk gedeelte van Holland, door de Gedeputeerde Staten, ter voorziening in de behoeften der onderwijzers ten platten lande, heilzame maatregelen in werking gebragt. Doch een groot aantal gemeenten is onvermogend, om de onderwijzers naar vereischte te bezoldigen. Alleen de bezuinigingen, die de ſtaat van 's lands geldmiddelen noodzakelijk maakten, hebben Z. M. bewogen, om op de begrooting van het nieuw ingetreden jaar niet te brengen eene ſom, welke toereikende zoude geweest zijn, om aan de behoeften van vele verarmde gemeenten op eene krachtdadige wijze te hulp te komen.

Een tweede gebrek beſtaat als nog in de meeste provincien en gemeenten, door gemis van goede verordeningen op de inning van ſchoolgelden, met welke het verbeterd lot en beſtaan der onderwijzers in de naauwſte betrekking ſtaat. Ook hierin echter werd, in het afgeloopen jaar, door de provinciale Staten van Groningen, alsmede door de ſtedelijke regering van de ſtad Groningen, voor de onderwijzers binnen derzelver resſort, grootendeels voorzien.

Eindelijk heeft de ondervinding hoe langs hoe meer het wenſchelijke en noodzakelijke doen kennen van het daarſtellen van middelen, om te voorzien in de behoeften van oude afgeleefde onderwijzers, gelijk mede van derzelver weduwen en achtergelaten kinderen. Op eene vermogende wijze zou door deze middelen de ſtand van ſchoolonderwijzers worden aangemoedigd, en tevens worden voorgekomen, dat op vele ſcholen de jeugd bleef aanbetrouwd aan te ongeſchikt geworden onderwijzers.

Een der meest belangrijke voorwerpen, bij een algemeen ſtelſel van verbeterd lager onderwijs, is buiten twijfel de vorming van jonge onderwijzers. Sedert lang werd op vele ſcholen, aan de meest gevorderde ſcholieren, het onderwijzen hunner mingevorderde medeleerlingen als eene belooning opgedragen, en hierdoor zijn ongemerkt vele jonge lieden tot den ſtand van onderwijzer voorbereid; doch op deze wijze ontſtond geene eenparigheid in de vorming, en moest het bij velen aan genoegzame kunde ontbreken. Al ſpoedig, na het vestigen der maatſchappij *Tot Nut van 't Algemeen*, hebben vele harer departementen dit gebrek en de noodzakelijkheid doorzien, om met meerdere gezetheid jonge lieden tot den post van onderwijzer op te leiden. Naast de leerſcholen, welke deze departementen ſtichteden, rigteden zij dus kweekſcholen op, die vele bekwame onderwijzers vormden; ook werden, bij verſchillende ſtedelijke armſcholen, kweekſcholen aangelegd. Van tijd tot tijd echter hielden verſcheiden dezer kweekſcholen op te beſtaan, zonder uitzigt om door anderen vervangen te worden, terwijl de behoefte daarentegen van het lager onderwijs meer en meer toenam, vooral, ſedert de meerdere uitbreiding, die het Rijk verkregen heeft.

Een en ander heeft Z. M. bewogen tot het aanmoedigen van eene der belangrijkſte van de nog aanwezige kweekſcholen der maatſchappij *tot Nut van 't Algemeen*, namelijk die te Groningen, bij welke thans 14 jonge lieden tot onderwijzers gevormd worden.

Voornamelijk echter heeft Z. M. beſloten, om, ten koste van den lande, op te rigten twee geheel nieuwe kweekſcholen, waarvan de eene, in het verloopen jaar, te Haarlem reeds geheel is tot ſtand gekomen, en de andere, in het tegenwoordig jaar, te Lier, provincie Antwerpen, in werking zal worden gebragt. Op deze beide lands kweekſcholen zullen gezamenlijk een vijftigtal jonge lieden, gedurende eenige jaren, verblijven, en niet alleen behoorlijk onderwijs genieten, maar ook, met behulp van de leerſchool, die er aan verbonden is, in de kunst van onderwijzen geoefend worden. Bovendien zullen, op elke dezer kweekſcholen, tien jonge lieden, reeds elders voorloopig tot onderwijzers opgeleid, gedurende een of twee jaren vertoeven, om voor hunne volgende beſtemming te meer voorbereid te worden. Verder worden op de beide kweekſcholen reeds dienstdoende, of voor andere ſcholen beſtemde onderwijzers, ter hunne verdere oefening toegelaten. Op de ſchool van Haarlem worden, van de eerſte ſoort, reeds 21, van de tweede 6, van de laatſte 5 gevonden.

Deze kweekſcholen zullen van het grootſte nut zijn, niet alleen voor die provincien, in welke de ſchoolverbetering reeds lange was ingevoerd, maar ook voor die, in welke dezelve tot hiertoe nog niet was tot ſtand gekomen; zoodanige zijn de provincien Zuid-Braband, Limburg, Luik,

(*Het vervolg op de kant dezer bladzyde.*)

Oost- en West-Vlaanderen, Henegouwen, Namen, Antwerpen en het groot hertogdom Luxemburg. Doch één groote ſtap is in het afgeloopen jaar gedaan, om ook in deze provincien de ſchoolverbetering op eenen duurzamen grond te vestigen, en langzamerhand algemeen in te voeren.

In de maand augustus ll., werd, op last van Z. M., door den Commisſaris Generaal te Bruſſel, eene algemeene bijeenkomst gehouden van bevoegde perſonen uit gezegde provincien, ten einde hen te hooren en te raadpleegen over de belangen van het lager onderwijs. Deze bijeenkomst onderſcheide zich door heldere inzigten en ijver voor de behartiging van het onderwijs.

Eene der vruchten van dezelve was de oprigting eener tijdelijke jurij voor het middelbaar en lager onderwijs, waartoe Z. M., den 9 ſeptember 1817, het beſluit nam. De inrigting en zamenſtelling dezer jurij's, bij welke de gouverneurs der verſchillende provincien het voorzitterſchap bekleeden, belooft voor de toekomst de heilzaamſte gevolgen, en heeft die reeds van nu af aan werkelijk opgeleverd.

De leden der jurij, ten getalle van vijf voor iedere provincie, werden allen, reeds in de maand october, door den Commisſaris-Generaal benoemd. Aan dezelve werd eene voorloopige inſtructie gegeven, waarbij aan haar wordt opgedragen het examen af te nemen van allen, die in het vervolg zouden verlangen als onderwijzer te worden toegelaten, als ook het toezigt te houden op het zedelijk gedrag der onderwijzers, en in het algemeen het bijeenbrengen van al die bouwſtoffen, welke kunnen gevorderd worden, om te eeniger tijd, met meerder kracht en beter gevolg, de hand te ſlaan aan de verbetering van het lager onderwijs.

Reeds in het einde van het jaar 1816, werden voor elke dezer provincien, als ook voor het groot hertogdom Luxemburg, bij voorraad een twaalftal ſchoolonderwijzers-traktementen uit 's lands kasſen toegeſtaan. Ten gevolge van de voordragten, deswege door de gouverneurs der provincien gedaan, zijn van deze traktementen, in 1817, reeds het grooter deel aan de meest verdienſtelijke onderwijzers toegewezen. Ook werden nog eenige andere traktementen toegeſtaan aan ſchoolonderwijzers, en een aantal gemeenten te gemoet gekomen in de kosten van opbouw of in orde brengen van ſchool lokalen, aan welke in die provincien een ſchier ongelooſlijk gebrek is.

Daarenboven heeft Z. M. niet verzuimd, om, in den loop van 1817, ook voor bijzondere gevallen, de belangrijkſte bepalingen te maken.

Zoo is, bij beſluit van den 23 junij, de oprigting van eene ſchool bevolen in het bedelaars-werkhuis der provincie Zuid-Braband, gevestigd in de voormalige abdij de Cambre bij Bruſſel. Voorts, bij beſluit van den 3 junij, de vestiging van lagere ſcholen in eenige ſteden, ten behoeve der kinderen van militaire beambten, en van de kinderen der ingezetenen dier ſteden.

Behalven de tot hiertoe behandelde eigenlijk gezegde lagere ſcholen, zijn er nog in alle provincien van het Rijk, en meer bijzonder in de ſteden, een groot aantal andere ſcholen, in welke de franſche en andere hedendaagſche talen, de aardrijkskunde, geſchiedenis en dergelijke onderwezen, en alzoo de jeugd tot hoogere beſchaafdheid opgeleid wordt. Men kan echter niet zeggen, dat deze ſcholen in hare ſoort zouden bereikt hebben eene gelijke trap van volmaaktheid als de lagere ſcholen. Er is wel een geregeld opzigt ook over deze ſcholen ingeſteld, en, door het voorſchrijven van examens, gezorgd, dat geene onderwijzers, die te zeer van kundigheden ontbloot zijn, kunnen worden toegelaten; dan, daar deze ſcholen, op zeer weinige uitzonderingen na, zich in de grootere ſteden bevinden, deelen zij in het gebrekkige van het ſchool-toezigt aldaar.

(*Het vervolg op de volgende bladzijde.*)

Intusschen moeten zij worden aangemerkt te zijn van het grootste aanbelang. Vele kinderen van meer gegoede ouders in de groote steden, ontvangen op dezelve ook lager onderwijs, of worden, na eenige jaren eene eigenlijke lagere school bezocht te hebben, daar henen gezonden, om er de belangrijkste jaren hunner eerste jongelingschap door te brengen. Ook eindigt en wordt op deze school besloten het onderwijs voor die talrijke klasse van ingezetenen, die aan hunne kinderen eene meer zorgvuldige opvoeding willen geven; doch, uit hoofde hunner toekomstige bestemming, geen gebruik kunnen maken van de kollegien, latijnsche en hoogere scholen. De kooplieden, de fabrikanten, de winkeliers, de meesters der verschillende ambachten in de steden, de kunstenaars en meer andere, die buiten twijfel, onder de nuttigste en werkzaamste ingezetenen des lands mogen gerangschikt worden, voleindigen op deze scholen hunne opvoeding.

Latijnsche Scholen en Kolegien.

Uit het verslag van den staat der openbare scholen, in het verleden jaar aan uwe vergadering gegeven, is U Ed. Mog. bekend, dat Z. M., bij besluit van den 25 september 1816, de oprigting had bevolen van kolegien en athenaea in de provincien, op welke van geene toepasing was het vroeger besluit van den 2 augustus 1815, dat de latijnsche scholen in andere provincien had bijbehouden. De oprigting der athenaea en kolegien heeft dan ook in het afgeloopen jaar plaats gehad, overeenkomstig de bepalingen, vervat in het algemeen reglement op de inrigting der athenaea en kolegien, hetwelk, door Z. M., den 19 februarij 1817, werd vastgesteld.

Volgens de bepalingen daarbij gemaakt, wordt het onderwijs op deze inrigtingen gegeven in de grieksche en latijnsche talen, in de geschiedenis, aardrijks- en fabelkunde, in de wiskunde, in de nederduitsche en fransche talen; en op de athenaea, daarenboven in de natuurkunde en natuurlijke geschiedenis. Te Luxemburg zijn, wegens de plaatselijke gesteldheid van dat Groot-Hertogdom, twee buitengewone leerstoelen, een voor de logica en metaphijsica, en een voor de hoogere gedeelten der wis- en natuurkunde, de geschiedenis, de natuurkunde, en de natuurlijke historie, ter bevordering van den goeden smaak in openbare voorlezingen behandeld worden. Het getal van onderwijzers is, voor ieder athenaeum, op ten minsten tien bepaald; terwijl, bij de kolegien, dit getal onbepaald is gelaten, om naar de behoeften van het onderwijs en den staat der stedelijke geldmiddelen te worden geregeld.

Ook is vastgesteld, dat aan ieder athenaeum of kolegie zal verbonden zijn eene kostschool, onder het bestuur van eenen principaal en van een of twee onder-principalen, van welke laatsten één zoo veel mogelijk een geestelijke is; eindelijk heeft gebrek aan goede scholen voor het lager onderwijs noodzakelijk gemaakt, om toe te staan, dat bij de athenaea en kolegien, zou kunnen worden gevoegd eene zoogenaamde elementaire klasse, op welke lager onderwijs wordt gegeven. Het onmiddelijk toezigt over ieder athenaeum en kolegie, is aan eenige curatoren, onder den naam van bureau van administratie, opgedragen.

Volgens den last, die, bij het laatstgemelde besluit van Z. M., aan den Commissaris-Generaal was gegeven, werden, door dezen, in de maanden april en mei 1817, reglementen vastgesteld op de inrigting van het onderwijs en van de kostscholen bij de athenaea en kolegien, als mede eene instructie voor de bureaux van administratie.

Het doel bij deze organisatie is geweest, om, door foortgelijke instellingen, als waaraan men in die provincie gewoon was, een verbeterd en doelmatig onderwijs in te voeren. Tot dat einde heeft men zoo wel goede bepalingen zoeken te maken, op den omvang van het onderrigt en de wijze van het te geven, als eene goede keuze te doen van onderwijzers, en eindelijk een geregeld en naauwkeurig toezigt te doen plaats hebben.

Wat het onderwijs betreft, heeft men even zeer zoeken te vermijden, de bekrompenheid, die in vroegere tijden op de scholen plaats vond, en geenszins overeenkwam met den staat der nieuwe beschaving, als den te grooten omvang, die, met oppervlakkigheid gepaard, op de fransche kolegien en lijceën was ingevoerd. Ook heeft men, in de voorschriften, omtrent de wijze van onderrigt te geven, getracht, gebruik te maken van hetgeen de ondervinding het best had doen kennen, en voorts opzettelijk aan de professoren en regenten opgedragen, om jaarlijks op te maken een verslag wegens den staat van het onderwijs en wegens de verbeteringen, waar voor het nog mogt vatbaar zijn.

De keuze van onderwijzers is met vele moeijelijkheden gepaard geweest. Maar de zorg en voorlichting van de bureaux van administratie heeft echter te weeg gebragt, zoo men vertrouwt, dat de keuze van professoren en regenten wel is uitgevallen. Hiertoe heeft niet weinig toegebragt de zeer aanmerkelijke verhooging van jaarwedden, hun op de meeste plaatsen toegestaan, waardoor mannen van verdiensten, te voren afgeschrikt door eene te geringe bezoldiging, thans aangemoedigd zijn, om de loopbaan van het openbaar onderwijs te volgen.

In de instructie voor de bureaux van administratie heeft men ten doel gehad, om aan hen op te dragen een werkzaam en geregeld toezigt, zoo wat het onderwijs als wat de orde en goede zeden betreft, en heeft men bijzonder die kleine aangelegenheden niet vergeten, over welke de onmiddelijke zorg van het gouvernement zich niet kan uitstrekken, en van welke echter het welgelukken dezer inrigtingen, en bepaaldelijk van de kostscholen, afhangt.

De zamenwerking van alle deze middelen, en de spoed, met welken zij zijn uitgevoerd en toegepast, had de beste gevolgen. Reeds de meeste der athenaea en kolegien kwamen in het afgeloopen jaar tot stand, en werden dadelijk door een groot aantal leerlingen bezocht. Op vijf athenaea en tien kolegien, van welke men dit getal vernomen heeft, bedroeg hetzelve, bij het einde des afgeloopen jaars, ruim twee duizend vier honderd. Zoo leveren deze nieuwe inrigtingen, reeds bij hare geboorte, de gunstigste uitzigten op voor de volgende tijdperken van haar bestaan. Reeds aanvankelijk, tellen zij een grooter aantal leerlingen, dan de latijnsche scholen. Van deze laatste, zijn er 65 in negen provincien aanwezig, en hebben te zamen niet meer dan even 1000 leerlingen; intusschen zijn vele in eenen staat van toeneming, en hebben tot leeraren mannen van meer dan gewone kundigheden.

Hooge Scholen.

Aan de hooge scholen te Leiden, Utrecht en Groningen, bloeiden de studien niet minder, dan in vorige jaren, en men zag er de openbare blijken van, in verscheiden wel geschreven en wel bewerkte inaugurale dissertatien. Men zag ook de beste gevolgen van den aangenomen maatregel, om prijsvragen uit te schrijven door studenten te beantwoorden. Op de meeste derzelve kwamen antwoorden in, die den uitgeloofden prijs waardig werden geoordeeld. Deze antwoorden worden, volgens het reglement, in de jaarboeken der hooge scholen gedrukt, en het publiek, zoo binnen als buiten het Rijk, wordt alzoo in staat gesteld, om den gang der studien op onze hooge scholen te beoordeelen.

De ove[...] en twijfel de oude letterkunde, de geneeskunde en godgeleerde studien.

De wiskundige wetenschappen, voorheen in het tijdperk van den grootsten bloei der Vereenigde Nederlanden, de lievelings-studien der voornaamste staatsmannen, en zelfs der vorsten, werden, sedert, jammerlijk verwaarloosd. Thans begint de beoefening dezer wetenschappen, die in zulk een nauw verband staat met den voorspoed, ja zelfs met het aanwezen van vele provincien, meer en meer aan te wakkeren. Goede grondslagen worden reeds gelegd op de scholen van het lager onderwijs, en daarop met het beste gevolg voortgebouwd op de kolegien, latijnsche en hooge-scholen.

Tot de beoefening der natuurkundige wetenschappen had zich, sedert lang, eene overhelling van den volkssmaak geopenbaard; nergens vond men bij bijzondere personen, grooter aantal van kabinetten en verzamelingen van voorwerpen tot de natuurlijke historie betrekkelijk; nergens meerdere vereenigingen ter beoefening der proefondervindelijke natuurkunde. Maar de wetenschappelijke beoefening der verschillende deelen van de natuurlijke historie werd, eerst later, op de hooge scholen ingevoerd, en vindt, sedert, vooral te Leiden en Groningen, vlijtige beoefenaars. Te Leiden biedt zich hiertoe ook overvloedige gelegenheid aan, door het uitmuntende en rijke kabinet, hetwelk Z. M. aan die hooge school, in den jare 1815 heeft geschonken.

Op iedere dezer hooge scholen zijn de bibliotheken, kabinetten en verzamelingen vermeerderd, en de lokalen voor sommige inrigtingen verbeterd. Te Leiden en Utrecht werden de observatorien grootendeels vernieuwd en van betere werktuigen voorzien. Ook zijn te Leiden en Groningen de gasthuizen voor het clinisch onderwijs zeer aanmerkelijk verbeterd. De groote nuttigheid dezer laatste inrigtingen voor de medische studien is, wederom dit jaar, gebleken, uit een uitvoerig verslag van hetgeen in deze gasthuizen op ieder der gezegde hooge scholen is verrigt, hetwelk van dien aard is, dat men daaruit allezins de gunstige gedachten opvat, van de wijze, op welke de jonge lieden tot de beoefening der geneeskunde worden opgeleid. Te Leiden geniet de hooge school ten deze een groot voordeel, door dien een der twee groote militaire Rijks hospitalen binnen die stad is gevestigd, en dit onlangs, door Z. M., in een nuttig verband is gebragt met het clinisch gasthuis.

Eenigzins gelijk staande met de hooge scholen, zijn athenaea van Harderwijk en Franeker, op welke in de hoogere gedeelten van de meeste wetenschappen, eveneens onderrigt wordt gegeven als op de hooge scholen, doch zij hebben het regt niet, om eenige akademische graden te verleenen.

Voorheen waren, in de steden Harderwijk en Franeker, de hooge scholen voor de provincien Gelderland en Vriesland gevestigd, en men had, op grond van die oude aanspraken, binnen dezelve deze athenaea gesticht, die uit 's Lands kasse onderhouden worden. Van dezelve heeft het athenaeum te Franeker eenigzins opgenomen; doch dat van Harderwijk heeft aan het doel van deszelfs stichting niet beantwoord, en Z. M. is daarom van voornemen, in den loop van dit jaar, deszelfs bestaan te doen ophouden.

Van groot belang was, in het afgeloopen jaar, de oprigting der drie hooge scholen te Leuven, Luik en Gent, welke in de maand october 1817, onder de gunstigste voorteekenen zijn ingehuldigd.

Met de grootste zorg heeft men de leerstoelen met de kundigste en bekwaamste mannen zoeken te bezetten, waartoe Z. M. noch pogingen, noch kosten gespaard heeft. Ook hebben de gevolgen geleerd, op welken prijs de inwoners de weldaden van Z. M. weten te stellen; een zeer groote toeloop van studenten, heeft, reeds dadelijk, op ieder dezer hooge scholen plaats gevonden. Te Leuven en te Gent waren, weinige weken na den aanvang der lessen, omstreeks 150, te Luik ruim 250 studerenden.

Tot aanschaffing van het noodige voor de verschillende vakken van onderwijs, moest, volgens 's Konings besluit, door de stedelijke regeringen, zoo veel mogelijk, voorzien worden. Aan haar werd bijzonderlijk opgedragen te zorgen voor de gebouwen, en om ten dienste der hooge school af te staan dien voorraad van materiële subsidien, die als stedelijk eigendom binnen hare gemeenten mogt voorhanden zijn. De stedelijke regering van Gent heeft in dit opzigt het meeste uitgemunt. Zij heeft zelfs meer gedaan, dan van haar konde gevergd worden, en besloten ten haren koste een groot gebouw te stichten, hetgeen even zeer zal moeten strekken tot het nut als tot den luister der hooge school.

Inmiddels heeft zij zorg gedragen voor de voorloopige aanschaffing van alle vereischte lokalen. Eveneens heeft zij het eerst voldaan aan de aanwijzing van art. 158 van het reglement en op hare koste beurzen gesticht, ten behoeve van minvermogende leerlingen der hooge school.

Te Luik heeft de hooge school, in het voormalig kolegie der Jesuiten, een even fraai als ruim, en, voor alle behoeften van het onderwijs, wel ingerigt gebouw verkregen.

Te Leuven hebben zich zwarigheden opgedaan, om de hooge school van de vereischte gebouwen te voorzien; doch deze zwarigheden zijn reeds aanvankelijk weggenomen, of zullen verder door de stedelijke regering worden opgeheven, door aanwending van de gepaste en voorhanden hulpmiddelen. Binnen deze stad geniet de hooge school mede het voordeel van die van Leiden, om met een der twee groote militaire rijkshospitalen in een nuttig verband te zijn gebragt voor het clinisch onderwijs.

Tot het overige voor het materiële benoodigd, ten dienste van het onderwijs in de verschillende wetenschappen, heeft Z. M. de noodige gelden voor iedere hooge school toegestaan, ten einde deze nieuwe etablissementen ten spoedigste in staat te stellen, om zich, binnen den kortsten tijd, van alle vereischte hulpmiddelen, voor een verbeterd wetenschappelijk onderwijs te voorzien.

Het gezegde is genoegzaam, om te doen zien hoe veel voor de openbare scholen is verrigt.

Andere belangrijke maatregelen hebben gestrekt tot aanmoediging en bevordering der kunsten.

De wet, door medewerking uwer vergadering, op den 25 januarij 1817, omtrent het verleenen van uitsluitende regten op uitvindingen en verbeteringen van voorwerpen van kunst en volks-vlijt vastgesteld, had reeds aanvankelijk de beste gevolgen. Door deze wet wordt aan de uitvinders eene billijke beloning verzekerd, zonder dat de regering ingewikkeld wordt in de moeijelijkheden en bezwaren, van de waarde of den tijd der uitvinding te waarborgen.

Tot aanmoediging der beeldende kunsten werd, door Z. M. een belangrijk besluit genomen op den 13 april 1817. Bij hetzelve wordt bepaald, dat er drie klassen van scholen zijn. Die van de onderste klassen, onder den naam van teekenscholen, zoo veel mogelijk in alle steden van het Rijk, voornamelijk ten doel hebbende, om den handwerksman in de teekenkunde en gronden der burgerlijke bouw-

(Het vervolg op de kant dezer bladzijde.)

kunde te onderwijzen. De tweede klasse onder den naam van teekenakademie in de grootere steden van het Rijk, en doel hebbende, om daarenboven een uitgebreider en grondiger onderwijs te geven in de verschillende vakken van teekenkunst. Eindelijk eene hoogste klasse onder den naam van koninglijke akademie van beeldende kunsten; welke, twee in getal, in Amsterdam en Antwerpen, worden gevestigd. Deze behooren te zijn, zoo veel mogelijk, volledige akademien van schilder-, beeldhouw-, bouw- en graveerkunde.

Om het onderwijs aan deze scholen aan te moedigen, worden aan de teekenscholen en teeken-akademien medailles van 's Rijks wege ter uitdeeling verstrekt; ook genieten twee akademien eene subsidie van 's Lands kas, terwijl de koninklijke akademien van 's Rijks wege genieten ieder eene subsidie van f 4000, en daarenboven de beschikking over twee pensioenen ieder van f 1200, om te worden betaald aan jonge lieden van den besten aanleg, die, tot volmaking hunner kunst, zouden noodig hebben, zich eenigen tijd in Italie op te houden.

Door deze verschillende bepalingen heeft Z. M. gemeend, het best te zullen slagen, om, aan den eenen kant, het nuttige en aangename in woningen en huisraad voor de groote masfa van ingezetenen te bevorderen, en, aan den anderen kant, jongere vernuften van bijzonderen aanleg te ontwikkelen en te bewaren voor den roem van vaderlandsche kunst.

Verder is nog vastgesteld, dat, jaarlijks, eene algemeene tentoonstelling zal plaats hebben van voortbrengsels der beeldende kunsten, door levende Nederlandsche meesters vervaardigd, van welke de best gekeurde premien zullen bekomen.

De ondervinding had, bij gelegenheid van verschillende tentoonstellingen, die in de laatste jaren plaats hadden, den gunstigen staat leeren kennen van de beeldende kunsten, en bijzonder van de schilderkunst, binnen dit Rijk; ook had men gezien, welke goedkeuring zij bij het algemeen hadden weggedragen, en hoe groote aanmoediging in dezelve voor de kunstenaars gelegen was; Z. M. heeft dus deze nuttige instelling bij behouden. Op vele andere wijzen zijn de kunstenaars, ook dit jaar, weder aangemoedigd. Hun is, op last van Z. M. en de koninglijke familie, velerhande werk verschaft. De meer vermogende ingezetenen des Lands, niet meer gedrukt door de staatkundige rampen van de laatste jaren, bragten hieraan ook niet weinig toe. Tot hooge prijzen werden den kunstenaren hunne voortbrengsels afgekocht, en meerdere werden verlangd, dan zij in staat waren te leveren. Op deze wijze moeten vele takken van onderwijs, wetenschap en kunst, door de medewerking der ingezetenen, die verbetering en uitbreiding ontvangen, voor welke zij als nog vatbaar zijn; want noch de aard der zaak, noch de staat van 's Rijks geldmiddelen laten toe, om alles ten koste van den lande te ondernemen. In velerhande opzigten kan en behoort de regering alleen den weg aan te wijzen, en door aanmoedigingen het betreden van denzelven gemakkelijk te maken. Maar de ingezetenen alleen kunnen, door inzigt van het nuttige en aangename, en gedreven door den hun aangeboren of opgewekten smaak, die uitgebreidheid en vastheid aan vele inrigtingen geven, welke de regering door eigene middelen buiten staat is te bereiken. Hoeveel men in dit opzigt van onze natie te verwachten hebbe, kan ons de geschiedenis van wetenschap en kunst en de dagelijksche ondervinding leeren. Ja het kan niet anders, of kunst, liefde en smaak voor wetenschappen zullen, door de aanmoedigingen, welke Z. M. verleent, meer en meer worden opgewekt en de gunstigste uitkomsten opleveren voor het welzijn en den roem onzes volks.

De Commissaris-Generaal voor het Onderwys en voor de Kunsten en Wetenschappen,

(geteekend,) Repelaer van Driel.

Te LEEUWARDEN, bij P. KOUMANS SMEDING, op de Tuinen, lett. B, no. 67.